

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maruša Žagar

Mirovne operacije za reševanje krize v Somaliji po letu 1995

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maruša Žagar

Mentorica: doc. dr. Maja Garb

Mirovne operacije za reševanje krize v Somaliji po letu 1995

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

Mirovne operacije za reševanje krize v Somaliji po letu 1995

Procesa kolonizacije in dekolonizacije, ki sta pripomogla k oblikovanju moderne Somalije, sta hkrati postavila temelje, ki so nekoč relativno uspešno in samozadostno državo potisnili v propad. Somalija je leta 1960 postala samostojna država, vendar so notranje napetosti v državi prispevale k odmikanju od demokracije. Leta 1969 je oblast z vojaškim udarom prevzel general Siad Barre, sledil je razkol med različnimi frakcijami, kar je vodilo v državljansko vojno in razpad države, ki od takrat nima legitimne oblasti. Mednarodna skupnost se je odzvala in v Somaliji v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja izvedla tri mirovne operacije, ki pa so se izkazale za izrazito neuspešne. Koncept reševanja konfliktov z mirovnimi operacijami se je razvil v okviru Združenih narodov in se je od leta 1948, ko je potekala prva mirovna operacija, do danes preoblikoval v kompleksno dejavnost. V zadnjih desetih letih se je Somalija začela soočati s problemom sodobnega piratstva in vse večjim nasiljem uporniških skupin, kar je bil povod, da so se mednarodne organizacije odločile za ponoven poseg v državo. Trenutno v državi potekajo mirovne operacije v okviru zveze NATO, Evropske unije, Afriške unije ter številnih agencij Združenih narodov, ki pomagajo reševati krizo v državi.

KLJUČNE BESEDE: mirovne operacije, kriza, Somalija.

Peacekeeping operations for crisis resolution in Somalia after 1995

The process of colonisation and decolonisation, which have helped form modern Somalia, have both set the foundations that brought a relatively successful and self-sufficient country to its downfall. In the year 1960, Somalia became an independent country, but owing to internal tensions, the country swayed farther from democracy. In the year 1969, General Siad Barre led a coup d'état to take over the country. This in turn led to the schism between different fractions, leading to a civil war and the collapse of the country, which has since had no legitimate government. The international community responded in the beginning of the 1990s by leading three peacekeeping operations, which have all been explicitly unsuccessful. The concept of crisis management through peacekeeping operations was developed in accordance with the United Nations and has, since the year 1948, when the first peacekeeping operation took place, developed into a complex activity. In the past decade, Somalia has been facing the problem of modern piracy, ever-growing rebel violence, which led international organisations to intervene in the country again. At the moment, there are several peacekeeping operations taking place led by various international organisations, namely NATO, the European Union, the African Union and various Programmes and Funds of the United Nations, striving to solve the crisis in the country.

KEY WORDS: peacekeeping operations, crisis, Somalia.

KAZALO

1 UVOD	8
2 METODOLOŠKI OKVIR	9
2.1 CILJ IN POMEN DIPLOMSKEGA DELA	9
2.2 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE.....	9
2.3 UPORABLJENA METODOLOGIJA	9
2.4 ZGRADBA DIPLOMSKEGA DELA	9
3 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	10
3.1 MIROVNE OPERACIJE.....	10
3.2 KRIZA.....	14
4 ZGODOVINSKO IN POLITIČNO OZADJE SOMALIJE	15
4.1 FIZIČNI OPIS DRŽAVE.....	15
4.2 ZGODOVINA SOMALIJE.....	16
4.3 VZROKI ZA PROPAD DRŽAVE	18
4.3.1 Kolonializem in hladna vojna	18
4.3.2 Neraznovrstnost ekonomskega delovanja	19
4.3.3 Notranjepolitični propad in prevzem posesti	19
4.3.4 Neuspeh programov prestrukturiranja IMF	20
4.4 MIROVNE OPERACIJE PRED LETOM 1995	20
5 KRIZA V SOMALIJI	22
5.1 POLITIČNA SITUACIJA.....	22
5.2 EKONOMSKO STANJE.....	23
5.3 SOCIALNO STANJE IN HUMANITARNA KRIZA.....	24
5.4 VARNOSTNA SITUACIJA.....	27
5.4.1 Organizirani kriminal.....	27
5.4.2 Problem piratstva	27
5.5 AKTUALNA KONFLIKTNA DOGAJANJA	28
6 MIROVNE OPERACIJE PO LETU 1995	29
6.1 NATO.....	30
6.1.1 Operacija Allied Provider.....	30
6.1.3 Operacija Ocean Shield.....	31
6.2 EVROPSKA UNIJA.....	32
6.2.1 Navfor ATALANTA	32
6.2.2 EUTM Somalia	35
6.3 AFRIŠKA UNIJA.....	36
6.3.1 IGASOM.....	36
6.3.2 AMISOM.....	37
7 OCENA DELOVANJA MIROVNIH OPERACIJ	40
8 ZAKLJUČEK	41
9 LITERATURA	43

Kazalo slik

Slika 4.1: Območja pomanjkanja hrane v Somaliji.....	26
--	----

Kazalo tabel

Tabela 4.1: Število razseljenih oseb v Somaliji.....	25
Tabela 6.1: Dogajanje ob obalah Somalije v številkah.....	34

SEZNAM KRATIC

AMISOM	Operacija Afriške unije v Somaliji (<i>African Union Mission in Somalia</i>)
ARS	Koalicija za ponovno osvoboditev Somalije (<i>Alliance for the Re-Liberation of Somalia</i>)
AU	Afriška unija (<i>African Union</i>)
EU	Evropska unija (<i>European Union</i>)
EU Navfor	Mornariška operacija Evropske unije v Somaliji (<i>European Union Naval Force</i>)
EUMC	Vojaški odbor Evropske unije (<i>European Union Military Committee</i>)
EUTM	Operacija EU za usposabljanje somalijske vojske (<i>European Union Training Mission</i>).
ICU	Zveza islamskih sodišč (<i>Islamic Courts Union</i>)
IGAD	Medvladni odbor za razvoj (<i>Intergovernmental Authority in Development</i>)
IGASOM	Misija v podporo miru v Somaliji (<i>Peace Support Mission to Somalia</i>)
IMF	Mednarodni denarni sklad (<i>International Monetary Fund</i>)
OCHA	Urad Združenih narodov za usklajevanje humanitarnih dejavnosti (<i>UN Office for Coordination of Humanitarian Affairs</i>)
PSC	Politični in varnostni odbor Evropske unije (<i>Political and Security Committee</i>)
SAP	Program prestrukturiranja IMF in Svetovne banke (<i>Structural adjustment program</i>)
SNMG1	Natova stalna pomorska skupina 1 (<i>Standing NATO Maritime Group 1</i>)
SNMG2	Natova stalna pomorska skupina 2 (<i>Standing NATO Maritime Group 2</i>)

SPF	Somalijske policijske sile (<i>Somali Police Force</i>)
SZ	Sovjetska zveza
TFG	Prehodna zvezna vlada (<i>Transitional Federal Government</i>)
TNG	Prehodna nacionalna vlada (<i>Transitional National Government</i>)
UL ZN	Ustanovna listina Združenih narodov
UNDP	Program Združenih narodov za razvoj (<i>UN Development Programme</i>)
UNEF I	Sile Združenih narodov za krizne razmere (<i>First United Nations Emergency Force</i>)
UNHCR	Urad visokega komisarja ZN za begunce (<i>United Nations High Commissioner for Refugees</i>)
UNICEF	Sklad Združenih narodov za otroke (<i>United Nations Children's Fund</i>)
UNITAF	Združena operacija ZDA (<i>United Task Force</i>)
UNOSOM I	Prva operacija Združenih narodov v Somaliji (<i>United Nations Operation in Somalia I</i>)
UNOSOM II	Druga operacija Združenih narodov v Somaliji (<i>United Nations Operation in Somalia II</i>)
UNSOA	Urad za podporo Združenih narodov za operacijo AMISOM (<i>United Nations Support Office for AMISOM</i>)
UNTSO	Operacija Združenih narodov za ohranjanje miru (<i>United Nations Truce Supervision Organization</i>)
VS ZN	Varnostni svet Združenih narodov
WFP	Svetovni program Združenih narodov za hrano (<i>World Food Programme</i>)
ZDA	Združene države Amerike
ZN	Združeni narodi

1 UVOD

Somalijo je tako kot druge države na afriški celini močno zaznamovala kolonialna preteklost, ki je vplivala na razvoj vseh vrst konfliktov. Za Somalijo je pomembno, da so kolonizatorji porušili neki sistem menjave dobrin med poljedelci in živinorejci, ki se kasneje ni mogel več obnoviti, ampak se je razrasel v konflikte za nadzor rodovitnih območij med posameznimi klani. Proces dekolonizacije je tako oblikoval državo, ki so jo pretresali hudi notranji konflikti, nestabilnost, korupcija, nezadovoljstvo z demokratičnim sistemom idr. Razmere v državi so tako postale ugodne za prihod diktatorskega režima, ki je s krvavim udarom končal devetletno obdobje »demokratične« Somalije. Razmere so se v naslednjih letih vse bolj zaostrovale, samooklicanega predsednika so odstranili, sledil je razkol med posameznimi frakcijami in popoln razpad države, ki od takrat nima legitimne oblasti. Na stanje v državi se je v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja odzvala mednarodna skupnost, ki je v Somaliji izvedla tri mirovne operacije, ki pa so se izkazale za izredno neuspešne.

Mirovne operacije so sicer dejavnost mednarodnih organizacij in zvez, katerih namen je preprečevanje konfliktov, ohranjanje miru in pokonfliktna obnova. Koncept mirovnih operacij se je oblikoval znotraj Organizacije združenih narodov in se je danes razvil v kompleksno dejavnost, ki vključuje vojaško osebje, policiste, civilne strokovnjake in nevladne organizacije.

V zadnjih desetih letih se je Somalija začela soočati s problemom sodobnega piratstva zaradi katerega je plovba po pomembni trgovski poti, ki poteka skozi Adenski zaliv, postala izredno tvegana. Hkrati Somalijo pretresajo notranji konflikti, ki potekajo med uporniškimi skupinami oz. dvema kvaziavtonomnima regijama in prehodno vlado. Trenutno pa se Somalija spopada še z eno najhujših humanitarnih kriz na svetu, zaradi katere je še posebej ogrožena že tretjina prebivalcev države. Mednarodna skupnost se je na stanje v državi ponovno odzvala leta 2008, od takrat pa v regiji potekajo mirovne operacije v okviru zveze NATO, Evropske unije in Afriške unije ter nekaterih agencij Organizacije združenih narodov. V pričujočem diplomskem delu bomo tako naredili pregled in oceno njihovega delovanja v vse bolj kompleksnem in kritičnem okolju.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 Cilj in pomen diplomskega dela

Cilj diplomskega dela bo preučevati mirovne operacije mednarodnih organizacij in zvez v Somaliji po letu 1995, ko sta se na tem območju zaključili operaciji Združenih narodov UNOSOM I in UNOSOM II ter sestavljena operacija pod vodstvom ZDA UNITAF. Preučevali bomo torej mirovne operacije zveze NATO, in sicer operacije Allied Provider, Allied Protector in Ocean Shield, operaciji Evropske unije NAVFOR Atalanta in EUTM ter Afriške Unije AMISOM. Preučili bomo namen omenjenih mirovnih operacij, analizirali njihovo uspešnost ter predvsem skušali ugotoviti, ali in kako so prispevale oziroma prispevajo k reševanju krize, gradnji miru in stabilnosti v državi ter regiji.

2.2 Raziskovalno vprašanje

Kako so mirovne operacije po letu 1995, ko se je zaključila operacija Združenih narodov UNOSOM II, prispevale oziroma prispevajo h gradnji miru in stabilnosti v Somaliji?

2.3 Uporabljena metodologija

Za dosego zastavljenih ciljev bomo uporabili različne metode družboslovnega raziskovanja, in sicer metodo zbiranja virov ter sistematično analizo in interpretacijo primarnih ter sekundarnih virov. Za primarne vire bomo uporabili Ustanovno listino Združenih narodov, resolucije Varnostnega sveta in poročila generalnega sekretarja, ki nam bodo v pomoč pri preučevanju posameznih mirovnih operacij in opisovanju stanja v državi.

2.4 Zgradba diplomskega dela

Diplomsko delo je sestavljeno iz treh delov. Prvi del vsebuje uvod z uporabljeno metodologijo in obrazložene temeljne pojme. V drugem, vsebinskem delu je najprej razdelano zgodovinsko in politično ozadje Somalije, ki je pripeljalo do trenutnega stanja v

državi, vključno z mirovnimi operacijami, ki so potekale na tem ozemlju do leta 1995. Nato je predstavljeno aktualno stanje države, vključno s konflikti, humanitarno krizo in varnostnim stanjem države, kar nam bo služilo za ugotavljanje uspešnosti mirovnih operacij, ki so v Somaliji potekale od leta 1995 oz. potekajo še danes. Te bodo razdelane in analizirane v tretjem delu naloge. V zadnjem, zaključnem delu diplomske naloge pa sledita analiza zbranih informacij o mirovnih operacijah ter iskanje odgovorov na zastavljeno raziskovalno vprašanje.

3 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

3.1 Mirovne operacije

Mirovne operacije so aktivnost mednarodnih političnih in varnostnih organizacij, katerih glavni namen je vzpostaviti in nadzirati mir na konfliktnih območjih. Jelušič (2005, 12) pravi, da jih v »najširšem pomenu besede razumemo kot vse oblike vojaških in nevojaških aktivnosti, ki potekajo v kontekstu političnih in diplomatskih prizadevanj za vzpostavitev in ohranjanje mednarodnega miru«. Enciklopedija mednarodnih mirovnih operacij pa jih definira kot »operacije, ki jih izvajajo vojaške osebe, ki nimajo pooblastila vsiljevanja miru, katerih namen je ohranjanje oz. obnova mednarodnega miru in varnosti na konfliktnih območjih« (Ramsbotham in Woodhouse 1999, xi). »Mirovne operacije lahko potekajo z neoboroženimi civilnimi ali vojaškimi opazovalci ali z lažje oboroženimi razmejitvenimi vojaškimi silami, pa tudi z bojnimi skupinami s težkim orožjem« (Jelušič 2005, 14). Posebnost delovanja v mirovnih operacijah je, da različni akterji izvajajo različne, zanje ne nujno vsakdanje aktivnosti. Aktivnosti, ki jih drugače izvajajo npr. policija in nevladne organizacije, tokrat opravljajo vojaki, aktivnosti vojakov pa morajo izvajati tudi drugi akterji. Zelo pomembno je sodelovanje posameznih akterjev, ki so udeleženi v mirovni operaciji (Jelušič 2005). Glede na navedeno, Jelušič (2005, 14) k svoji definiciji doda, da je za mirovne operacije značilno:

da imajo mednarodni mandat, praviloma s strani mednarodne organizacije /.../; jih izvajajo mednarodne organizacije, regionalne organizacije ali ad hoc koalicije držav; jih izvajajo sile in osebje v večnacionalni sestavi; potekajo zaradi vzpostavitve ali

ohranitve statusa quo oziroma zagotovitve mirnega in dogovorjenega prehoda iz statusa quo v neko drugo obliko politične skupnosti; potekajo v dobro lokalnega prebivalstva /.../; potekajo tako, da povzročijo čim manj škode, in ob uporabi minimalne sile.

Združeni narodi (ZN) za mirovne operacije pravijo, da so eno izmed najbolj učinkovitih orodij, ki so na voljo in pomagajo konfliktnim državam, da najdejo pot k miru. Zanje je značilna porazdelitev bremena in zmožnost napotitve vojske in policije iz celega sveta na konfliktno območje. Integracija teh sil s civilnimi strokovnjaki pa pomeni napredek k multidimenzionalnim mandatom. Mirovne sile zagotavljajo varnost in nudijo politično podporo in prispevajo h gradnji miru. Pri tem so mirovnim silam vodilo tri glavna načela: vzajemno delovanje, pravičnost in neuporaba sile, razen v primeru samoobrambe ali obrambe mandata (United Nations 2011a). Iz navedenih opredelitev mirovnih operacij je razvidno, da je težko podati neko splošno sprejeto definicijo delovanja v sklopu mirovnih operacij, saj vsak avtor oz. organizacija opredeljuje tovrstno aktivnost vsaj malce drugače. K temu je potrebno dodati, da se je termin *mirovne operacije* začel uporabljati tudi za opisovanje številnih vojaških in kvazivojaških aktivnosti, s katerimi se poskušajo upravičiti vojaški posegi. Takšna primera sta na primer ruska vojaška akcija v Čečeniji in aktivnosti koalicije držav pod vodstvom Združenih držav Amerike (ZDA) v Iraku. Vojaške akcije, ki se izvajajo pod pretvezo mirovnih operacij, so tako postale tudi del mednarodne propagande (MacQueen 2008, 1).

Moderne mirovne operacije se uradno začnejo leta 1945 z ustanovitvijo ZN, saj jih zgodovinsko pripisujemo omenjeni organizaciji. Kljub temu pa način reševanja konfliktov z mirovnimi operacijami ni zapisan v temeljnem ustanovitvenem aktu ZN, Ustanovni listini ZN (UL ZN). Mirovne operacije tako nekako uvrščamo med šesto¹ in sedmo² poglavje UL ZN, uveljavilo se je celo poimenovanje, da so predpisane v poglavju šest-in-pol. Takšno poglavje seveda ne obstaja, le aktivnosti so lahko diplomatsko-pravne, nevojaške, nenasilne,

¹ Šesto poglavje UL ZN predvideva mirno reševanje sporov med strankami, in sicer so sredstva zapisana v 33. do 38. členu. Med ta sredstva spadajo npr. pogajanja, anketa, posredovanje, sprava, razsodništvo, sodna rešitev, regionalni dogovori in druga sredstva po izbiri strank v sporu (Ustanovna listina Združenih narodov 1945, 33.–38. člen).

² Sedmo poglavje UL ZN predvideva akcije v primeru ogrožanja miru, kršitve miru in agresivnih dejanj, ki so zapisane v 39. do 51. členu. Ukrepi, ki se izvajajo, se nanašajo na sankcije (41. člen), kot so prekinitvev ekonomskih odnosov, pomorskih, železniških, zračnih idr. komunikacijskih sredstev, ter pretrganje diplomatskih odnosov in prisilne akcije (42. člen) (Ustanovna listina Združenih narodov 1945, 39.–51. člen).

hkrati pa tudi vojaško-nasilne (Jelušič 2005, 15–16). Pred ustanovitvijo ZN so obstajale številne večnacionalne vojaške aktivnosti za vzpostavitev ali varovanje meddržavnih meja v Evropi. Večinoma so to bile aktivnosti, dogovorjene v okviru mirovnih pogodb po koncu vojn, ali pa ekspedicijske operacije ene velesile s soglasjem drugih³ (Jelušič 2005, 15). Prva mirovna operacija, ki je potekala v okviru ZN, se je začela izvajati leta 1948. Gre za opazovalno misijo z namenom nadzirati arabsko-izraelski konflikt v Palestini, tj. operacijo UNTSO (*United Nations Truce Supervision Organization*) (Jelušič 2005, 17). Za to operacijo je značilno, da poteka še danes, in je tako operacija z najdaljšim mandatom. Prva faza razvoja mirovnih operacij je potekala do leta 1956, skupna značilnost vsem je bila, da so to bile opazovalne misije z manjšim številom vojaških oseb. Druga faza razvoja je potekala od sueške krize leta 1956 do konca hladne vojne leta 1988. To so bile večinoma operacije, povezane s konflikti hladne vojne, med katerimi je bila tudi prva oborožena mirovna operacija, in sicer operacija UNEF⁴ (*United Nations Emergency Force*). Za tretjo fazo razvoja mirovnih operacij pa pravimo, da se je začela po letu 1988, ko je število mednarodnih oboroženih spopadov strmo narastlo, posledično z njimi pa mirovne operacije (Jelušič 2005, 18–19). Za to obdobje je značilno, da se je začel povečevati obseg nalog, ki so jih izvajali pripadniki mirovnih sil, poleg njih pa so se v misije vključevali tudi civilni strokovnjaki, nevladne organizacije, policija, diplomati idr.

Glede tipologije mirovnih operacij obstaja več vrst kriterijev, po katerih lahko operacije razvrstimo. Najbolj pogosto je razvrščanje operacij na generacije. Jelušičeva (2005) razvrsti mirovne operacije na dve generaciji. V prvo uvrsti operacije, ki so potekale od leta 1947 do leta 1988, se pravi tiste iz prve in druge faze razvoja mirovnih operacij. »Večinoma so bile to mirovne operacije zaradi sporov v procesu dekolonizacije /.../. Ustanovljene so bile samo v tistih kriznih regijah, kjer je bilo doseženo soglasje članic Varnostnega sveta ZN (VS ZN), in mirovne sile so jamčile za dogovore, ki so bili sprejeti v ZN« (Jelušič 2005, 21). V drugo generacijo pa uvrsti operacije, ki so se izvajale po letu 1988. Novost pri teh operacijah je, da se opušča soglasje sprtih strani kot pogoj za delovanje VS ZN, povečana je tudi pripravljenost uporabe sile. Takšno delitev uporablja med drugimi tudi Richmond (v Grošelj

³ Švedske mirovne sile v deželi Schleswig-Holstein, 1848–1849; odobritev berlinskega kongresa 1878 za avstro-ogrsko okupacijo in aneksijo Bosne in Hercegovine; mirovne operacije v okviru Društva narodov (Jelušič 2005, 15).

⁴ Operacija je bila ustanovljena na Sinajskem polotoku kot odgovor na krizo v Sueškem prekopu leta 1956. Njen namen je bil nadzorovati premirje in umik francoskih, britanskih ter izraelskih oboroženih sil iz Egipta (Jelušič 2005, 18).

2007, 105), ki prvo generacijo operacij poimenuje *ohranjanje in izgradnja miru*, drugo pa *reševanje konfliktov in pomoč*. Tej tipologiji doda še tretjo generacijo, za katero pravi, da je značilna kompleksnost in večdimenzionalnost, kar pomeni ključni in nujni razvojni korak mirovni operacij (Richmond v Grošelj 2007, 106). Tudi Jelušičeva (2005, 25–6) nakaže opredelitve, ki bi lahko veljale za nove, politične operacije tretje generacije. Pravi, da so politične operacije naravnane v graditev miru, zanje je značilen prenos težišča delovanja z vojaške organizacije in civilne policije na politične ustanove (*ibid.*). Richmond (v Grošelj 2007, 106) pa celo predlaga oblikovanje četrte generacije mirovni operacij, ki temeljijo na t. i. tankočutnih pristopih h končanju konfliktov. Pomembno je, da reševanje konfliktov poteka usklajeno z obnovo civilne družbe in njenih lokalnih, regionalnih in globalnih strukturnih, političnih, gospodarskih, kulturnih in družbenih procesov. Uporaba sile seveda ni izključena, ne sme pa postati nadomestilo vzajemnemu dialogu in iskanju kompromisov (*ibid.*). Poleg tipologije, ki razvršča mirovne operacije na generacije, poznamo tudi razvrščanje na opazovalne in oborožene, tradicionalne in kompleksne, razvrščanje glede na mandate oziroma predvidene vloge idr. (Jelušič 2005, 22–4).

Na prelomu tisočletja so ZN pričeli z analizo svojega delovanja v okviru mirovni prizadevanj. Iz tega so izšle številne reforme, ki so okrepile zmožnosti delovanja v mirovni operacijah. Rezultat teh reform je t. i. *Brahimijevo poročilo*, ki ga je leta 2000 izdala Skupina za mirovne operacije ZN, v katerem so navedeni pogoji za učinkovitost mirovni operacij, kot so jasni in specifični mandati, institucionalne spremembe in povečana finančna podpora (United Nations 2011b; United Nations Information Service 2007). Eden izmed najnovejših dokumentov na področju reform mirovni operacij je Poročilo o napredku (*The new horizon initiative: Progress report no. 1*), ki je bilo izdano oktobra leta 2010. V poročilu so izpostavljena štiri glavna področja reform, in sicer: razvoj politik, razvoj zmogljivosti, globalna podporna strategija ter načrtovanje in pregled nad delovanjem (United Nations 2011c).

Sodobne mirovne operacije tako zahtevajo širok razpon znanja in sposobnosti, vključno z inovativnostjo, fleksibilnostjo ter moralnim pogumom. Pripadniki mirovni sil morajo pri svojem delovanju spoštovati relevantno notranje, mednarodno in humanitarno pravo. Civilni strokovnjaki, policija in vojaške sile pa morajo med seboj sodelovati (Thakur 2006, 44).

3.2 Kriza

Za krizo lahko rečemo, da je neko stanje, ki ga je treba v čim krajšem času rešiti, oziroma gre za situacijo, v kateri so ogrožene temeljne vrednote, razmere pa so negotove in stresne (Malešič in drugi 2006, 11). Krizo lahko razumemo tudi kot »obdobje preloma in kolektivnega stresa, ki moti vzorce vsakdanjega življenja in ogroža temeljne vrednote in strukture družbenega sistema na nepričakovan, pogosto tudi nedojemljiv način« (Rosenthal in drugi v Malešič 2006, 11). Danes število kriz zaradi napredka tehnologije in družbe narašča, hkrati pa se spreminja tudi narava samih kriz. Sodobne krize postajajo vse bolj zapleteni, soodvisni in politizirani procesi, ki se odvijajo kot nepredvidljiva in moteča interakcija različnih silnic (*ibid.*). V povezavi z vse bolj zapletenimi krizami je pomembno izpostaviti še koncept kompleksnega ogrožanja varnosti, saj se v sodobnih krizah uresničijo povezave med številnimi razsežnostmi ogrožanja varnosti (Prezelj 2002, 62). Koncept kompleksnega ogrožanja varnosti se je oblikoval po koncu hladne vojne, ko se je pozornost od nekoč izključno politično-vojaške grožnje razširila še na okoljsko, gospodarsko, zdravstveno, teroristično, kriminalno, informacijsko, identitetno, kulturno idr. dimenzije. Hkrati pa so te dimenzije med seboj postale tudi zelo povezane. Ravno ta povezanost med različnimi razsežnostmi/dimenzijami ogrožanja varnosti je najbolj problematična, saj »varnostna vprašanja z enega področja obarvajo varnostna vprašanja z drugega« (Prezelj 2002, 60) oziroma medrazsežnostni odnosi postanejo dopolnjevalni (Teriff in drugi v Prezelj 2002, 60). To pomeni, da imajo učinki na enem področju, če niso pravilno odpravljene, lahko učinke na drugih področjih. Po World Disaster Report (v Prezelj 2002, 60) so najhujše krize posledica izbruha in vzajemnega vpliva kriz na več področjih: vojna v kombinaciji s kolapsom zdravstvenega sistema, pomanjkanjem hrane in množičnim izseljevanjem. Kot pojasnjuje Prezelj (2002, 61), se:

/n/ajhujše varnostne krize (kompleksne krize) razvijejo kot posledica skrajnega stopnjevanja ogrožanja varnosti v eni razsežnosti, kar prispeva k stopnjevanju groženj varnosti v drugih razsežnostih. Gre torej za kombinacijo kriz v več varnostnih razsežnostih oziroma kombinacijo stopnjevanih groženj iz več razsežnosti. Tako oboroženi vojaški spopadi visoke intenzivnosti /.../ vplivajo neposredno ali posredno na stopnjevanje kriminala, terorizma, okoljskih, gospodarskih, zdravstvenih, identitetnih, političnih, informacijskih in še drugih groženj varnosti. Velja seveda tudi obratno /.../.

Kompleksna grožnja varnosti družbe je tako grožnja s kompleksnimi vzroki, ki izhajajo iz več razsežnosti, in kompleksnimi posledicami tudi v drugih razsežnostih (Prezelj 2002, 61). Vzroki in posledice pa se, kot je bilo omenjeno, uresničujejo v kompleksnih krizah.

4 ZGODOVINSKO IN POLITIČNO OZADJE SOMALIJE

4.1 Fizični opis države

Somalija je država, ki leži na vzhodu afriške celine, ob Indijskem oceanu. Na severu meji na Adenski zaliv, na vzhodu na Indijski ocean, na jugozahodu na Kenijo, na zahodu na Etiopijo in na severozahodu na Džibuti. Uradno ime države je Demokratična republika Somalija, njeno glavno mesto je Mogadiš, nekoč poznan pod imenom »beli biser indijskega oceana«. Mesto, ki je nekoč veljalo za enega najlepših v Afriki, je bilo med drugim tudi eno najčistejših in najvarnejših mest na celini. Danes Mogadiš velja za epicenter vsega kaosa in propada države, po vsej verjetnosti je najnevarnejše mesto na svetu (Hassan 2010).

Površina države je 637.657 kvadratnih kilometrov, državne meje so na kopnem dolge 2.300 kilometrov (najdaljšo mejo ima z Etiopijo, in sicer 1.600 kilometrov), obala pa je dolga 3.025 kilometrov. Somalija ima 200 navtičnih milj teritorialnega morja (CIA Factbook 2011). Zaradi lege Somalije ob ekvatorju je podnebje v državi precej enotno. Podnebje je pretežno puščavsko, z visokimi temperaturami, ki dosežejo svoj maksimum pri 30–40 °C. Nižje temperature so le v višjih legah ter ob obali Indijskega oceana (Hadden 2007). Za tovrstno podnebje so značilni tudi monsuni, in sicer severovzhodni monsuni od decembra do februarja prinašajo v državo bolj zmerne temperature na severu in višje na jugu. Jugozahodni monsuni od maja do oktobra pa prinašajo vroče, tropsko vreme na severu in vroče na jugu. Za obdobje med monsuni pa so značilne visoke temperature ter vlažno ozračje (CIA Factbook 2011). Površina Somalije je večinoma ravninska, le manjši del prekrivajo višje planote, ki se na severu dvigajo v gore⁵. Naravni viri v državi so omejeni, obstajajo zaloge urana in neraziskani viri železove rude, kositra, sadre, boksita, bakra, soli, zemeljskega plina ter najverjetneje zaloge nafte (*ibid.*).

⁵ Najvišji točka Somalije je Shimbiris, ki je visok 2.416 metrov (CIA Factbook 2011).

Število prebivalcev Somalije je približno 10 milijonov⁶. Povprečna starost je 17,8 leta, življenjska doba Somalcev pa je v povprečju 50,4 leta (*ibid.*). Posebnost Somalije je klanski sistem, ki kljub temu da vsi Somalci izhajajo iz iste etnične skupine, govorijo isti jezik in so v večini pripadniki muslimanske vere (suniti), zavira notranjo kohezivnost v državi. Značilnih je pet glavnih klanov: Darod, Hawiye, Rahanween, Isaaq in Dir, vsak pa ima še svoje podklane. Vsi skupaj imajo zelo pomembno vlogo pri določanju političnega, ekonomskega in družbenega okolja v državi. Klanska delitev pa se je v preteklih letih še povečala zaradi tekmovanja za vire, manipulacije elit ter političnega zavezništva (Mulugeta 2009, 8–9).

4.2 Zgodovina Somalije

Zgodovina moderne Somalije se je začela v poznem devetnajstem stoletju, ko so se številne evropske velesile naselile na to območje. Tako Velika Britanija kot Italija sta si s pogajanjem z lokalnimi sultani pridobili pogodbe, ki so omogočale trgovinske privilegije in uporabo regionalnih pristanišč. Britanski Somaliland je postal protektorat, Italija pa je nad svojim delom takoj uvedla neposredno administracijo in mu podelila status kolonialnega ozemlja. Britanski protektorat je postal neodvisen 26. junija 1960, se pet dni zatem združil z italijanskim Somalilandom, in nastala je Republika Somalija s parlamentarnim vladnim sistemom. Za zgodnje obdobje neodvisnosti je značilno, da so politične stranke močno odražale svojo klansko pripadnost, kar se je pokazalo pri delitvi interesov. Prvo mirnodobno tranzicijsko obdobje je v državi obstajalo v letih 1967 do 1969. Somalija je v tem času izboljšala odnose s sosednjima državama, Kenijo in Etiopijo, vendar so se težave ponovno začele v političnih strankah, naraščala je korupcija in nezadovoljstvo z demokratičnim sistemom (Jane's 2011a). Neodvisnost je med drugim pustila številne Somalce za arbitražnimi mejami, v Keniji, Etiopiji in Džibutiju. Notranje napetosti, nacionalistične sanje o »veliki Somaliji« in tekmovanje za premoč na Afriškem rogu je prispevalo k odmikanju države od demokracije in približevanju diktatorskemu režimu ter popolni dezintegraciji (Sitkowski 2006, 97). Stanje v državi je nato izkoristil general Muhammad Siad Barre, ki je leta 1969 s krvavim vojaškim udarom prevzel oblast. Nova vlada je razpustila parlament in

⁶ Zadnji točen, uraden popis prebivalstva je bil izveden leta 1975. Danes je takšen popis nemogoče izvesti zaradi velikega števila nomadov in beguncev. Obstajajo torej le grobe ocene različnih mednarodnih in nevladnih organizacij (CIA Factbook 2011).

prepovedala politične stranke, institucionalizirala državno varnostno službo ter vzpostavila nadzor nad informacijami. Leta 1974 je Somalija podpisala pogodbo o sodelovanju s Sovjetsko zvezo (SZ), leta 1977 pa se je začel spor z Etiopijo. Zaradi sovjetske podpore Etiopiji se je Siad Barre za pomoč obrnil na ZDA. Leta 1991 so predsednika odstranili nasprotni klani, ki pa se kasneje niso mogli sporazumeti o njegovi nadomestitvi ter so državo tako potisnili v brezvladje in plemensko, klansko državljansko vojno. Istega leta je Somalijsko nacionalno gibanje razglasilo neodvisnost Republike Somaliland, ki je *de facto* država, vendar pa je do danes ni priznala še nobena država (Jane's 2011a).

Mednarodne sile so začele s humanitarnim posredovanjem leta 1992, in sicer ZDA z operacijo *Restore hope*, ZN pa z operacijo UNOSOM I, kateri je sledila operacija UNOSOM II, ki se je končala leta 1995 zaradi žrtev med mirovnimi silami in posledično velikega odpora ameriške javnosti. Leta 2000 je v Džibutiju zasedala Somalijska nacionalna mirovna konferenca, katere rezultat je bilo oblikovanje začasne vlade, t. i. tranzicijske nacionalne vlade (*Transitional National Government – TNG*). TNG ni uspela vzpostaviti ustreznih varnostnih in vladnih institucij, zato je vlada Kenije pod okriljem Medvladnega odbora za razvoj (*Intergovernmental Authority in Development – IGAD*) izvedla mirovni proces, ki se je zaključil oktobra 2004 z izvolitvijo predsednika druge tranzicijske vlade (*Transitional Federal Government – TFG*), Abdullahija Yusufa Ahmeda. Predsednik Yusuf je odstopil leta 2008, ko so ZN začeli podpirati pogovore med TFG in opozicijsko Koalicijo za ponovno osvoboditev Somalije (*Alliance for the Re-Liberation of Somalia – ARS*). Januarja 2009 sta TFG in ARS postali enotna vlada, etiopske vojaške sile, ki so vstopile na ozemlje Somalije leta 2006 kot podpora TFG, pa so zaradi te združitve odšle iz države. Razširjen parlament je 31. januarja 2009 izvolil novega predsednika države, šejka Sharifa Sheikha Ahmeda, ta pa je februarja imenoval predsednika vlade Omarja Abdirashida ali Sharmarke, sina bivšega predsednika države. Omenjeni predsednik vlade je odstopil s položaja septembra 2010, zamenjal pa ga je Mohamed Abdullahi Mohamed ali Farmajo, ki je dvojni državlján ZDA in Somalije. Farmajo je živel v ZDA od leta 1985 in se je v Somalijo vrnil šele leta 2010. Oblikovanje TFG je temeljilo na Tranzicijski zvezni listini (*Transitional Federal Charter*), ki je načrtala petletni mandat tranzicijske vlade, katere glavne naloge so oblikovanje nove somalijske ustave, tranzicija k reprezentativnemu političnemu sistemu in izvedba volitev. Ob izteku mandata leta 2009 je parlament dopolnil zvezno listino in podaljšal mandat do leta 2011 (CIA Factbook 2011). Nedavno pa je v državi prišlo do ponovne zamenjave predsednika vlade. To je 29. junija 2011 postal

harvardski diplomant Abdiweli Mohamed Ali. Julija je oblikoval prvo vladno ekipo v državi, v kateri je 18 ministrov (Jane's 2011c).

4.3 Vzroki za propad države

Za razumevanje situacije v Somaliji ter celotnega konteksta, v katerem so delovale oziroma še vedno delujejo mirovne sile, je smiselno, da poleg zgodovinskega okvira še natančneje opredelimo, kateri dejavniki so vplivali na propad države. Opisani bodo štiri dogodki, ki so po Murphyu (2001) skupaj z lakoto ključni, da so se Somalci obrnili eden proti drugemu, v državi pa je zavladala brutalna vladavina »gospodarjev vojne⁷«.

4.3.1 Kolonializem in hladna vojna

Tradicionalna ekonomija Somalije je bila »prekinjena«, ko so oblast v državi prevzele kolonialne velesile. Za Somalce je bila zemlja sveti prostor, ki je odražal njihovo identiteto. S prihodom kolonialistov je bilo to prekinjeno; zemlja je postala last veleposestnikov, osrednji koncept pa je postala produkcija. To je vodilo v propad ekonomskih odnosov med poljedelci iz rečnih dolin na jugu in živinorejci iz sušnih predelov države. Te skupine so med seboj tradicionalno izmenjavale svoje dobrine. S kolonializmom pa so Somalci postajali vse bolj odvisni od kolonialne administracije. Drugi problem, ki je zaznamoval ekonomsko nazadovanje Somalije, pa je nastanek sodobne države. Zaradi procesa načrtovanja mej med ljudmi, z vsiljevanjem ideje zasebnega lastništva, taktike »deliti in vladati« so nastale velike napetosti med posameznimi klani. Poleg tega je pomembno omeniti še vmešavanje ZDA in SZ v času hladne vojne. Vpliv SZ se je kazal v eksperimentalnem socialističnem režimu Siada Barreja, ZDA pa so v njegovo podporo namenile za več kot 50 milijonov dolarjev orožja. Dejansko pa za državo ni bilo namenjenih nobenih sredstev, ki bi omogočale samozadostno ekonomijo, ki bi oskrbela Somalce (Murphy 2001).

⁷ Besedna zveza »gospodar vojne« je laična sopomenka termina »warlord«, ki se že nekaj časa uporablja v slovenskem prostoru. Neka široka opredelitev pojma pa opisuje gospodarje vojne kot vodje oboroženih skupin, ki obvladujejo določeno ozemlje, delujejo v lokalni/državni politiki, ekonomiji, nasprotujejo državnim oblastem (ne nujno), plenijo naravna bogastva, izvajajo nasilje, nasprotujejo mednarodni pomoči, preprečujejo razvoj mirovnih procesov idr. (Kene 2008, 13–19).

4.3.2 Neraznovrstnost ekonomskega delovanja

Somalijsko osnovno zanašanje na trgovanje s Savdsko Arabijo in Kenijo je bila naslednja pomanjkljivost, ki je privedla zasebne podjetnike k temu, da so začeli delovati v okviru sive ekonomije. Uradno gospodarstvo Somalije je bilo neraznovrstno in preveč odvisno od regionalnega trgovanja. Iz države so izvažali govedino v Savdsko Arabijo, uvažali pa kat⁸ iz Kenije. Leta 1983 je Savdska Arabija izdala prepoved uvoza mesa iz Somalije zaradi suma živinske kuge, ki pa se je kasneje izkazal za neutemeljenega. Po prepovedi izvoza v Savdsko Arabijo so meso začeli izvažati v Kenijo, kar pa ni bilo tako donosno. Uvoz ogromnih količin kata, ki se je nato nadalje prodajal na lokalnih trgih, je bil občasno prekinjen zaradi zaprtja meje s Kenijo, kar je bila kazen zaradi regionalnega nasilja. Posledica je bil razvoj sive ekonomije, ki se je še posebej uveljavila v določenih klanih. Svoje je dodala še vse bolj represivna politika Siada Barreja, posledica vsega tega pa je bil nastanek široke mreže ilegalnih črnih trgov. Ekonomsko nazadovanje je bilo vezano le na državno, »uradno« ekonomijo. Črna ekonomija se je tako torej razvila iz nuje, potrebe po preživetju. S tihotapljenjem kata in mesa čez meje Kenije in trgovanjem z lahkim orožjem med klani Somalije ter odporniški bojovníki Sudana, Etiopije in Eritreje so si zasebni podjetniki (večinoma povezani z režimom Siada Barreja) nakopičili ogromno bogastvo (Murphy 2001).

4.3.3 Notranjepolitični propad in prevzem posesti

Medtem ko je ekonomska situacija v državi postajala že močno zastrašujoča, je vladavina Siada Barreja situacijo še močno poslabšala. Pogoste so bile neusmiljene zadržitve uporov, množične aretacije, bombardiranje civilnih ciljev in polaganje neselektivnih zemeljskih min. Namesto da bi povečal svoj nadzor nad vse bolj razdrobljeno nacijo, je Barre z vladavino terorja uspel le v tem, da se je krepila opozicija ter povečevalo nasilje med klani. Politične in ekonomske elite v urbanih centrih Mogadiša in Kismayo so v tem času videle priložnost in so nasilno premestile manjšine Rahanweyn, Digil in Bantu ter zasedle njihovo zemljo v

⁸ »Rastlina kat (*Catha edulis*) je velik grm ali zimzeleno drevo, ki ga najdemo v vzhodni Afriki in južnem delu Arabskega polotoka. Raste na nadmorski višini od 1500 do 2500 metrov in zraste od tri do šest metrov visoko /.../. Uporaba kata je omejena na žvečenje mladih, mehkih listov in mehkih poganjkov na koncu vejic. /.../ kat povzroča zmerno, vendar trajno psihično odvisnost, telesne pa ne« (Kačičnik 2001).

rodovitnih rečnih dolinah. Vendar namen teh elit ni bilo nadaljnje obdelovanje zemlje, temveč le osebna ekonomska pridobitev. To je ponovno prekinilo tradicionalno trgovanje med poljedelci in živinorejci, ki sedaj niso mogli z nikomer menjati svojih pridelkov. Razseljeni poljedelci, prekinjeno trgovanje in suša so bili razlogi za lakoto pretresljivih razsežnosti, ki je vzela 300.000 življenj leta 1992. 1,5 milijona ljudi je bilo na robu preživetja, 30.000 jih je umrlo v bojih med klani, milijon ljudi pa je postalo beguncev, ki so zbežali v Kenijo, Etiopijo in Jemen (Murphy 2001).

4.3.4 Neuspeh programov prestrukturiranja IMF

Med dejavnike, ki so prispevali k ekonomskim problemom in propadu Somalije, lahko štejemo tudi Mednarodni denarni sklad (International Monetary Fund – IMF) in Svetovno banko. V osemdesetih letih prejšnjega stoletja sta IMF in Svetovna banka postali vse bolj vpleteni v t. i. »ekonomski razvoj« držav tretjega sveta z izvajanjem programov prestrukturiranja (*structural adjustment programmes* – SAPs). Ekonomisti Zahoda so enostavno sestavili univerzalni seznam stvari, ki jih je treba narediti, da bodo države ponovno na pravi poti ekonomskega razvoja. Kaj pa se je v resnici dogajalo? SAP se je v Somaliji osredotočil na pridelavo banan. Kmalu se je sicer pokazala rast v tej panogi, povečala sta se izvoz ter dobiček, vendar pa so glavni akterji, ki so imeli koristi od povečevanja dobička, bili tuji vlagatelji (v tem primeru italijansko podjetje De Nadai). Takšna rast te pridelave je bila posledica zaposlovanja otroške delovne sile na plantažah. V primeru Somalije je bil program IMF in Svetovne banke vse prej kot program razvoja, saj je le še poglobil neenakosti ter povečal revščino (Murphy 2001).

4.4 Mirovne operacije pred letom 1995

V začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja je bila pozornost političnih voditeljev in svetovne javnosti usmerjena predvsem v humanitarno krizo v Sudanu in situacijo v Bosni in Hercegovini. Šele s prispevkom novinarja in fotografa ekipe CNN⁹ je svet izvedel za grozote, ki so se dogajale v Somaliji. Temu so sledili pritiski javnosti na državne politike in

⁹ Gre za novinarja Scotta Petersona ter kasneje še fotografa Dana Eldona, ki sta z ekipo CNN javnosti predstavila grozote v Somaliji (Murphy 2001).

mednarodne organizacije, treba je bilo ukrepati. Vendar pa so se še pred oblikovanjem mirovne operacije pojavljali dvomi. Izkušnje iz Konga so pokazale na problem same države, kjer poteka mirovna operacija. V primeru Somalije o državi z legitimno oblastjo sploh ne moremo govoriti. Drugi problem pa je bila prezaposlenost mednarodnih organizacij z vojnam na območju bivše Jugoslavije (MacQueen 2006, 214).

ZN so začeli z mirovnim posredovanjem v Somaliji aprila leta 1992 z operacijo UNOSOM I (Resolucija 751)¹⁰. Glavni namen operacije je bilo nadziranje premirja v Mogadišu ter zagotavljanje zaščite in varnosti osebju ZN. Avgusta istega leta je Varnostni svet (VS) z Resolucijo 775 razširil mandat operacije, ki je sedaj skrbela za zaščito humanitarnih konvojev, ki so prihajali v državo. K operaciji UNOSOM I se je konec leta 1992 z Resolucijo 794 pridružila še UNITAF¹¹, katere glavna naloga je bilo vzpostavljanje in zagotavljanje varnega okolja za dostavo humanitarne pomoči (United Nations 2011č). Z UNOSOM I in UNITAF je bil dosežen delni napredek. Operaciji sta delno izpolnjevali zastavljene naloge, vendar pa varnega okolja nista uspeli zagotoviti. Z Resolucijo 814 je VS maja 1993 ustanovil UNOSOM II in mandat UNITAF razširil na celotno državo. Cilj ZN je tokrat postala razorožitev vseh paravojaških skupin, pospešitev humanitarne pomoči, zagotovitev vladavine prava in ponovna izgradnja pravne države. Vendar pa takšnega, že kar malce utopičnega cilja, ni bilo mogoče doseči. ZDA so se zapletle že pri razoroževanju paravojaških enot, saj jim ni uspelo nevtralizirati delovanja generala Aidida in njegovih pripadnikov. Prišlo je do neposrednega spopada, v katerem je bilo ubitih 18 ameriških pripadnikov specialnih enot, v nadaljevanju pa je javno mnenje v ZDA ustvarilo tak pritisk, da se je predsednik Clinton strinjal z umikom sil iz Somalije (Prebilič 2005, 147–48).

Kaj vse je bilo narobe, da je izkušnja z mirovnim posredovanjem v Somaliji ena izmed najbolj negativnih? Temeljni problem leži v samem tipu mirovnih operacij. Operacija UNOSOM I je potekala po načelih tradicionalne mirovne operacije in se ni znala prilagoditi novi situaciji (MacQueen 2008, 218). Naloga UNITAF je bila, kot omenjeno, zagotavljanje varnega okolja za dostavo humanitarne pomoči, vendar pa se je tukaj njihova naloga končala. Nihče ni zaščitil Somalcev (Sitkowski 2006, 108). »Humanitarno delovanje je bilo nekako omejeno na oskrbovanje ljudi, nihče pa ni poskrbel za zaščito njihovih življenj«

¹⁰ »Posredovanje OZN v Somaliji je prvo, ki ga je VS OZN potrdil po VII. poglavju UL iz izključno humanitarnih razlogov« (Prebilič 2005, 148).

¹¹ UNITAF je bila operacija ZDA, ki jo je z Resolucijo 794 odobril VS ZN, zato je ne uvrščamo med mirovne operacije ZN.

(Sitkowski 2006, 108). V zvezi s humanitarno pomočjo v obliki hrane je treba omeniti, da je hrana, ki je prišla v Somalijo, postala glavno blago, ki je poganjalo črno ekonomijo v tem obdobju (Murphy 2001). Coolidge in Ackerman (v Murphy 2001) trdita, da so gospodarji vojne imeli nadzor nad ogromnimi količinami hrane, s čimer so si pridobili tudi nadzor nad državo. Pomoč Somaliji torej ni bila rešitev, temveč prej problem. Operacijo UNITAF, ki naj bi imela naravo operacije vsiljevanja miru, pa je ovirala že sama ameriška birokratska politika. Ko pa je operaciji nadomestila UNOSOM II, je ta že v samem začetku zapadla v brezupno krizo identitete (MacQueen 2008, 218).

5 KRIZA V SOMALIJI

Kriza v Somaliji je izrazit primer sodobne kompleksne krizne situacije, kjer je stopnja nevarnosti zaznana na različnih ravneh pojmovanja varnosti. Poleg tradicionalne vojaške agresije, ki v tem primeru izhaja iz notranjih konfliktov, se Somalija sooča še s problemi na okoljski in zdravstveni ravni, ki sta skupaj prerasli v trenutno največjo humanitarno krizo na svetu. Takšno okolje je ugodno za porast kriminalnih dejanj in delovanje radikalnih islamističnih skupin. Situaciji svoje doda še neugodno gospodarsko stanje, kar Somalijo postavi v resnično nezavidljiv položaj. V nadaljevanju bodo podrobneje predstavljeni posamezni elementi krize v Somaliji, s pomočjo katerih bomo lahko dobili celovito sliko trenutnega stanja v državi.

5.1 Politična situacija

V letu 2004 so v državi, kot je bilo že omenjeno v poglavju o zgodovinskem razvoju, oblikovali drugo prehodno vlado (TFG), ki se od začetka državljanske vojne v letu 1991 še najdlje drži na oblasti. To pa ne pomeni, da je TFG notranje kohezivna in legitimna. Od sredine leta 2010 vlada nadzira le del prestolnice, in sicer s pomočjo mirovniških sil AMISOM. Te sile pa nimajo nadzora nad drugimi deli države. Ravno to dejstvo, da prehodna vlada ne more vzpostaviti nadzora izven Mogadiša, ostaja velika ovira pri reševanju situacije v državi. Kljub temu pa je delovanje TFG skupaj z mirovno operacijo Afriške unije – AMISOM proti islamističnim uporniškim skupinam le doseglo stopnjo uspeha v začetku

leta 2011. Zavzeli so pomembno strateško mesto Beled Haawo, vendar z velikim številom žrtev na strani mirovnih sil AMISOM (Jane's 2011č). Prehodna vlada je sestavljena iz posameznih na klanih temelječih strank in jo trenutno sestavljajo Koalicija za ponovno osvoboditev Somalije – Džibuti (*Djibouti faction of the Alliance for the Re-Liberation of Somalia – ARS-D*) ter številne neodvisne plemenske in klanske skupine. Ta zveza je zelo šibka, saj se v primeru oboroženega spopada kaj hitro lahko zgodi, da pride do delitve mnenj in posledičnega razpada koalicije. Tudi somalijska vojska je močno deljena na klane, zato je sodelovanje posameznih enot v Mogadišu precej težavno. Brez mednarodne pomoči, še posebej prispevka EU, ki skrbi za usposabljanje enot, verjetno še to ne bi bilo mogoče. Glavni opozicijski stranki prehodni vladi sta ekstremistična islamska skupina Al-Šabab, ki jo povezujejo z Al-Kaido, ter nacionalistična skupina Hizbul Islam. Omenjeni skupini včasih sodelujeta med seboj, spet drugič pa se borita ena proti drugi (*ibid.*). Poleg šibke vlade in problemov z opozicijskimi strankami pa se Somalija sooča še s konflikti dveh entitet, ki sta se oblikovali na državnem ozemlju, Somalilanda ter Puntlanda. Somaliland želi postati neodvisna država in je bil edina frakcija, ki je bojkotirala mirovni sporazum v Nairobiju v letih 2002–2004. Puntland pa si prizadeva za samoupravno entiteto v okviru Somalije in je sodeloval do leta 2010 v zvezni vladi, vendar pa se pojavljajo dvomi, ali bi želel popolno neodvisnost. Med obema entitetama potekajo konflikti zaradi nadzora regij Sool in Sanaag¹². V letu 2007 je prišlo do oboroženih spopadov, ki so se nadaljevali v letu 2008 in 2009 (*ibid.*).

5.2 Ekonomsko stanje

Somalija je ena izmed najmanj razvitih držav na svetu. Tudi pred državljansko vojno, leta 1991, je spadala med revnejše države in je bila močno odvisna od pomoči mednarodne skupnosti. Trenutne ekonomske razmere v državi so po dveh desetletjih državljanske vojne, uničenju politične in ekonomske infrastrukture, zaradi suše in lakote zelo slabe. Večina prebivalcev je odvisnih izključno od humanitarne pomoči mednarodnih organizacij. Določena stopnja stabilnosti je bila sicer dosežena na severu države, vendar pa tuji

¹² Regiji Sool in Sanaag ležita na območju, ki je bil nekoč britanski protektorat. Somaliland, ki ozemeljsko pokriva bivši protektorat, si zato lasti omenjeni območji. Na teh območjih pa živijo potomci prebivalcev Puntlanda in si zato ozemlje lastijo tudi oni (Jane's 2011č).

investitorji še ne razmišljajo o ponovnem vstopu v državo. Problem predstavlja tudi Somaliland, ki ima svojo centralno banko in gospodarstvo ločeno od preostalega dela Somalije, vendar pa nima dostopa do mednarodne pomoči, ker ga mednarodna skupnost ne priznava kot državo (Jane's 2011č). Kljub vsemu pa je Somalija uspela ohraniti gospodarstvo, ki večinoma temelji na živinoreji, podjetjih, ki se ukvarjajo s prenosom denarja, ter telekomunikacijah. Kmetijstvo z živinorejo je najbolj pomemben sektor, saj zavzema kar 40–65 % BDP in več kot polovico zaslužka iz izvoza. Z živinorejo se dokaj uspešno ukvarjajo v Somalilandu in Puntlandu, saj uspešno trgujejo s podjetniki iz Emiratov, zalivske države Arabskega polotoka pa tako postajajo pomembni politični zavezniki omenjenima regijama. Industrijski sektor, ki je temeljil na predelovalni živilski industriji, je v večini propadel, tovarne so izropane, stroji pa prodani. Industrija ustvari 10 % BDP. Obetaven sektor v državi je sicer ribolov, vendar pa je somalijsko morje, ki je sicer zelo bogato z ribami, postalo območje, kjer nezakonito lovijo tuji ribiči. V državi so se razvila telekomunikacijska podjetja, ki ponujajo najnižjo ceno za mednarodne klice v Afriki. Zanimivo je, da hoteli obratujejo nemoteno, vendar so varovani z vojaki iz zasebnih varnostnih služb. Storitveni sektor ustvari 25 % BDP. Podatki za leto 2010 kažejo, da je bruto domači proizvod na prebivalca 600 USD, kar uvršča Somalijo na 224. mesto po velikosti BDP na prebivalca na svetu. Ker pa ima Somalija tako šibko delujočo vladno strukturo, lahko celotno državno gospodarstvo označimo za črno ekonomijo (CIA Factbook 2011; Jane's 2011č; 2011d).

5.3 Socialno stanje in humanitarna kriza

Zaščita državljanov v Somaliji je na zelo nizkem nivoju. Tako prehodna vlada kot voditelji klanov niso zmožni zaščititi ljudi pred nasiljem. Ljudje se vsak dan srečujejo z nasilnimi vojskami posameznih klanov, še posebej problematično pa je novačenje otrok vojakov (Jane's 2011d). Sistematično novačenje otrok in njihova uporaba v oboroženem boju je še posebej značilna za južni del Somalije. Oblike novačenja so občutno bolj agresivne v uporniški skupini Al-Šabab, vendar pa so otroci vključeni tudi v oborožene sile TFG. Problematična je tudi uporaba orožja, ki deluje neselektivno, saj ga uporabljajo tako uporniške sile kot tudi vojska prehodne vlade. Leta 2009 je uporniška skupina Al-Šabab v Kismayu in Mogadišu začela izvajati kruto obliko šeriatskega prava, in sicer uporniki izvajajo kazni v obliki javnega bičanja, kamenjanja, amputacij in usmrtitev. Prijave

spolnega nasilja v državi so nekaj vsakodnevnega. V obdobju december 2010 do april 2011 so v Somalilandu in Puntlandu zabeležili približno 140 primerov spolnega nasilja, večina je bila posilstev. Takšne zlorabe pa se rešujejo s šeriatskim in ne običajnim pravom, tako da so žrtve posilstev prisiljene v poroko z osebo, ki jo je zlorabila, ali pa so enostavno izključene iz družbe (Jane's 2011d; Ki-moon 2011, 32. in 33. čl). Somalijski sodni sistem namreč ne temelji na kodificiranem pravu. Gre za nekakšno kombinacijo občega, tradicionalnega¹³, šeriatskega¹⁴ prava ter kazenskega zakonika vlade, ki je obstajal že pred letom 1991. Somalijski sodni sistem pa se sicer sooča z velikim pomanjkanjem sodnikov, opreme in izobraževalnega sistema s tega področja (UNPOS 2011).

Trenutno se Somalija sooča še z enim problemom, saj postaja območje ene najhujših humanitarnih kriz na svetu. Približno četrtna prebivalcev Somalije je morala zapustiti svoje domove zaradi nasilja, predvsem v južnem delu države, ter ene izmed najhujših suš v zadnjih petih letih (UNHCR 2011a)

Tabela 4.1: Število razseljenih oseb v Somaliji

<i>Država</i>	<i>Število razseljenih ljudi iz Somalije v obdobju od januarja do 30. unija 2011</i>	<i>Skupno število razseljenih ljudi iz Somalije do 30. junija 2011</i>
Etiopija	54.200	135.000
Kenija	83.500	430.000
Džibuti	2.600	17.000
Skupno	140.300	582.000

Vir: UNHCR (2011a).

V prvi polovici leta 2011 se je število notranje razseljenih ljudi z 1,46 milijona povečalo za 41.000. Zaradi nastale situacije so številni Somalci primorani zapustiti državo. V letošnjem letu je državo zapustilo že več kot 140.000 Somalcev, samo v juniju je 55.000

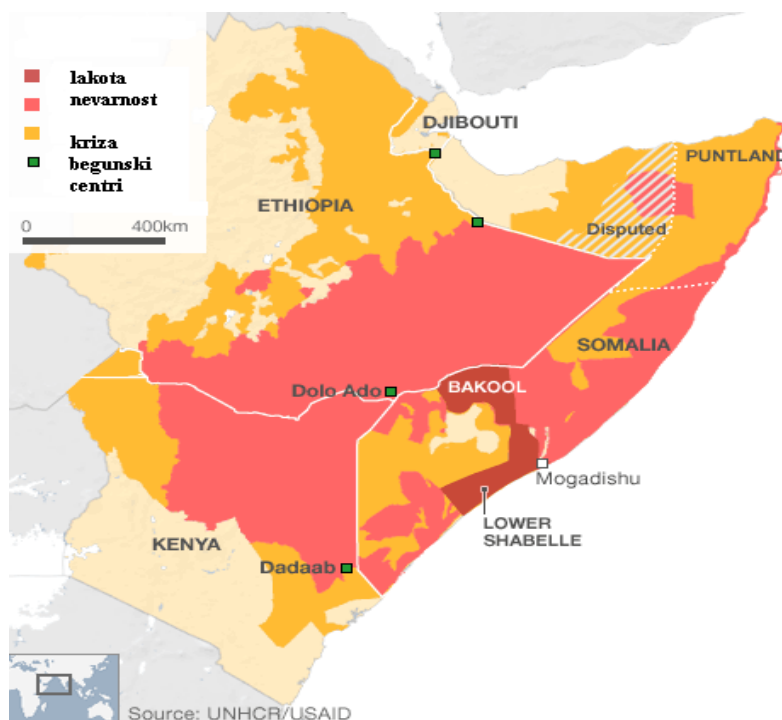
¹³ Somalijski sodni sistem daje velik poudarek primatu tradicionalnega prava, t. i. prava *xeer*. Zločincem sodijo sodniki, ki jih na to mesto postavijo klanske starešine, namesto kazni pa uporabljajo sistem kompenzacij. To pomeni, da zločinec plača za svoj zločin žrtvi oz. njeni družini in ne državi. Umor hčerke stane na primer 50 kamel. Če pa zločinec kazni ne more plačati, jo mora zato njegova družina, ki je odgovorna tudi zato, da ta oseba ne bo ponovno storila kaznivega dejanja (Somaliainfo 2010).

¹⁴ Šeriat pomeni »pot do bistrega izvira« in označuje islamski način življenja, podobno kot Biblija opredeljuje moralni verski sistem krščanstva. Znotraj šeriatskega prava pa obstaja seznam določenih prekrškov, ki se jim sodi s posebnimi kazni, kot npr. kamenjanje, bičanje, sekanje dlani. Vendar pa tovrstnega kazenskega sistema ne priznavajo v vseh muslimanskih državah (Guardian.co.uk 2002).

ljudi prebežalo v Etiopijo in Kenijo, nekoliko manjše število pa tudi v Džibuti. Skupno število somalijskih beguncev v sosednjih državah je približno 582.000 (tabela 4.1) (*ibid.*).

V mesecu juliju je zaradi lakote in konfliktov v glavno mesto Mogadiš prišlo že 20.000 ljudi, tisoči pa so še na poti. Za razseljene ljudi skrbi Urad visokega komisarja ZN za begunce (*United Nations High Commissioner for Refugees – UNHCR*), ki ljudi oskrbuje s hrano, jim omogoča nastanitev v šotorih in nudi osnovno zdravstveno oskrbo. Vendar pa je zaradi slabega zdravstvenega stanja in podhranjenosti za nekatere Somalce že prepozno (*UNHCR 2011b*). Število ljudi, ki so še posebej ogroženi, je naraslo že na 3,7 milijona, kar pomeni že več kot tretjino populacije. Svetovni program Združenih narodov za hrano (*World Food Programme – WFP*) zagotavlja hrano 1,5 milijona ljudem v severnem in osrednjem delu države, več kot 2 milijona ljudi, ki potrebujejo pomoč, pa je trenutno zaradi nevarnosti na nedostopnih območjih. Na jugu države je podhranjen že vsak četrti otrok (*WFP 2011*).

Slika 4.1: Območja pomanjkanja hrane v Somaliji

Slika 4.1 prikazuje trenutno stanje pomanjkanja hrane v državi. Po poročilu Urada ZN za usklajevanje humanitarnih dejavnosti (*UN Office for Coordination of Humanitarian Affairs – OCHA*) 10,7 milijona ljudi v Somaliji potrebuje humanitarno pomoč. Najbolj ogrožena Vir: prirejeno po Plaut

(2011).

območja so severozahodno od Mogadiša ter jug države, še posebej regija Spodnji Šabel (*Lower Shabelle*), ki je pod nadzorom uporniške skupine Al-Šabab (Plaut 2011).

5.4 Varnostna situacija

5.4.1 Organizirani kriminal

Organizirani kriminal je, kot je bilo že omenjeno, v Somaliji zelo dobro razvit, država pa nima učinkovite zakonodaje in sredstev, da bi se spopadala s tem problemom. Glavni viri prihodkov organiziranega kriminala prihajajo s trgovino z ljudmi, drogami, ogljem ter nezakonitim lovljenjem rib v somalijskem morju, nezanemarljivo pa je tudi pranje denarja ter druge oblike finančnega kriminala. Po podatkih UNHCR iz leta 2006 približno 100 ljudi dnevno poskuša prebežati iz Somalije v Jemen. Večina potuje že dneve, navadno peš, do severovzhodne obale Puntlanda, od koder jih nato nezakonito prepeljejo na drugo stran Adenskega zaliva. Stopnja umrljivosti je visoka, saj na poti ni sveže vode, če pa tihotapci zaznajo nevarnost s strani patrolj, ki nadzirajo trgovanje z ljudmi, pa lahko svoj živi tovor odvržejo tudi v morje. Trgovanje z drogami se nanaša na kat, ki je glavni vir zaslužka za številne somalijske gospodarje vojne. Somalija proizvaja velike količine oglja, ki ga izvažata v zalivske države Arabskega polotoka, saj je to precej dobičkonosen posel. Vendar pa pridobivanje oglja povzroča veliko škodo okolju, ker povečuje okoljsko degradacijo, dezertifikacijo in izumiranje ogroženih vrst. Trgovanje z ogljem poteka po verigi posrednikov, ki svoje zaslužke zamenjajo za druge proizvode (npr. sladkor) in jih uvozijo v državo. Tako je ta posel vključen v številne druge sektorje somalijskega gospodarstva (Jane's 2011d).

5.4.2 Problem piratstva

Piratstvo je v Somaliji prisotno približno deset let. V zadnjih letih pa se je število poskusov napadov ter predvsem uspešnih napadov povečalo. Vzroki za piratstvo izvirajo iz trenutnega stanja države, položaja, v katerem so prebivalci pristali, ter neučinkovite oblasti na kopnem, še bolj pa na morju. Podpolkovnik Samo Zanoškar (Dnevnik.si 2010) v intervjuju za časnik Dnevnik pravi, da je glavni razlog za piratstvo »pomanjkanje čvrste oblasti na kopnem, ki bi uveljavljala red in zakonitost. To daje možnost tistim, ki imajo pomorsko znanje, da se spustijo v bolj dobičkonosne podvige«. Večina somalijskih piratov

prihaja iz osrednjega dela države ter Puntlanda, kjer imajo tudi svojo bazo. Ker je Puntland ena najbolj revnih regij v Somaliji, se zdijo dobički od piratstva še posebej privlačni (Middleton 2008). Delovanje piratov pa navadno niso posamezni poskusi napadov, ampak delujejo precej bolj organizirano. Verigo te dejavnosti sestavljajo tisti, ki zberejo denar za nakup čolnov, goriva, opreme, drugi napad organizirajo, tretji pa ga izpeljejo (Dnevnik.si 2010). Nastale so celo naveze piratov z drugimi uporniškimi skupinami. Islamistična organizacija Al-Šabab in določena skupina piratov npr. sodelujeta na ta način, da pirati tihotapijo orožje za islamistično gibanje, ti pa jim v zameno plačajo v obliki denarja ali pa jim nudijo vojaško usposabljanje (Jane's 2011d). Bolj verjetno je tudi, da imajo koristi od zaslužka piratov tudi predstavniki prehodne vlade in voditelji večjih klanov, četudi niso neposredno vpleteni v samo organizacijo piratstva (Middleton 2008).

Višek piratskih napadov so zabeležili leta 2008, zato je VS ZN izdal kar nekaj resolucij, s katerimi je avtoriziral države in mednarodne organizacije, da začnejo izvajati pomorske operacije za boj proti piratom. Mednarodne pomorske sile nadzirajo 2,5 milijona kvadratnih metrov morja v Adenskem zalivu, kar je precej veliko območje za uspešno spopadanje s problemom. Poleg tega pa pirati postajajo vse bolj organizirani, napadi so bolj načrtovani, imajo tudi vse boljšo opremo (GPS-sistemi, satelitski telefoni ipd.) (Middleton 2008; Warner 2010). Problem piratstva je težko reševati izključno na morju. Treba je odpraviti vzroke za nastanek piratstva, to pa je neučinkovita oblast. Kot dokaz temu je skoraj popolno zatišje pred piratskimi napadi v obdobju šestih mesecev leta 2006. V tem času je bila na oblasti Zveza islamskih sodišč (*Islamic Courts Union – ICU*), po njeni odstavitvi pa so se piratski napadi ponovno razširili. To kaže, da je legitimna, učinkovita vlada sposobna nadzorovati in omejevati nezakonita dejanja na morju in kopnem (Middleton 2008).

5.5 Aktualna konfliktna dogajanja

Konflikti v Somaliji izhajajo iz notranjih trenj v državi, in sicer so to konflikti med vlado Somalije in uporniškimi gibanji, med katerimi je največja islamistična organizacija Al-Šabab. Konflikti potekajo od leta 2009 za premoč v državi in delno tudi zaradi ideologije. Podobni vzroki so tudi za trenja, ki občasno nastanejo med uporniškima gibanjema Al-Šabab in Hizbul Islam, ti potekajo v državi od leta 2006. Druga vrsta konfliktov pa poteka za avtonomijo regije Puntlanda in osamosvojitve Somalilanda že vse od leta 1998. Konflikti

potekajo tudi med omenjenima regijama, in sicer za nadzor območij, ki ležijo na meji med njima (HIIK 2010). V začetku letošnjega leta so sile TFG skupaj z pripadniki AMISOM izvedle obsežno akcijo proti uporniškemu gibanju Al-Šabab, v kateri so uspešno zavzeli kar nekaj območij in uničili mrežo rovov in jarkov, ki so jih uporabljali pripadniki gibanja Al-Šabab. Zavezniške skupine TFG so izvedle ofenzivno akcijo proti gibanju Al-Šabab v južnem delu države, na meji s Kenijo in Etiopijo. Sovražnosti so bile še posebej skoncentrirane v regijah Gedo, Bay in Bakool. 3. aprila so zavezniki TFG zavzeli mesto Dhobley blizu kenijske meje, Al-Šabab pa je umaknil svoje sile s somalijsko-kenijske meje v pristanišče Kismayo na jugu države. Dogajanje v Mogadišu je februarja zaznamovala eksplozija improviziranega eksplozivnega sredstva pred poslopjem, kjer se urijo policijske sile TFG, ter avtomobila bombe v policijskem taborišču. Do konfliktov je prihajalo tudi na severu države, kjer je prišlo do oboroženih spopadov med vojskama Somalilanda in Puntlanda za nadzor vodnih virov. Marca je bilo sicer doseženo premirje, ki pa je postavljeno na zelo majavih temeljih (Ki-moon 2011, 11. do 16 čl.).

V času pisanja diplomskega dela je v glavnem mestu Somalije prišlo do velikega napredka, saj so se sile gibanja Al-Šabab umaknile iz mesta, vzrok pa naj bi bil po njihovih besedah spremenjena taktika. Mediji navajajo, da je do poraza in umika islamističnega gibanja prišlo zaradi vse večje suše in lakote, zaradi katere naj bi Al-Šabab izgubil podporo prebivalstva. Drugi spet pravijo, da so za umik kriva notranja trenja v gibanju in obstoj dveh struj. Nadzor nad mestom so že prevzeli pripadniki operacije AMISOM, ki morajo danes torej nadzirati celotno mesto. To pomeni, da se je obseg njihovega delovanja podvojil, zato so že zaprosili za namestitev 3.000 dodatnih sil. Te sile sicer ne moremo označiti kot »dodatne«, saj je bilo v mandatu operacije za Somalijo namenjenih 12.000 sil, ki pa v državo v celoti niso prišle (Aljazeera 2011; Gr. 2011).

6 MIROVNE OPERACIJE PO LETU 1995

Zaradi vse večje humanitarne krize in naglega povečevanja piratskih napadov v Adenskem zalivu ter ob obalah Afriškega roga, ki so začeli spodkopavati mednarodne humanitarne napore in začeli ogrožati eno izmed najbolj prometnih ter pomembnih

pomorskih poti na svetu, so se mednarodne organizacije odločile, da ponovno posežejo na to območje.

6.1 NATO

6.1.1 Operacija *Allied Provider*

Operacija *Allied Provider* je bila začasna operacija, ki se je začela na zahtevo generalnega sekretarja ZN, Ban Ki-moona, 25. septembra 2008. Zveza NATO je začela operacijo s podporo Resolucij VS 1814, 1816 in 1838, skupaj v sodelovanju z drugimi mednarodnimi akterji, vključno z EU (NATO 2011).

Operacija je bila odgovorna za pomorska spremstva ladij Svetovnega programa ZN za hrano (*World Food Programme* – WFP) in patroljiranja po vodah okoli Somalije. Prisotnost zaveznitva pa je hkrati tudi pomagala odvrčati poskuse piratskih napadov. Pri varovanju ladij in patroljiranju po morju lahko ladje zveze NATO uporabijo tudi silo, ki pa mora biti v skladu s pravili bojevanja ter relevantnim mednarodnim in notranjim pravom. Oktobra so oblikovali Natovo stalno pomorsko skupino 2 (*Standing NATO Maritime Group 2* – SNMG2)¹⁵, katere naloga je boj proti piratstvu. V času operacije *Allied Provider* je SNMG2 sestavljalo sedem ladij iz Nemčije, Grčije, Italije, Turčije, Velike Britanije in ZDA, tri od njih so neposredno delovale v okviru operacije *Allied Provider*, preostale štiri pa so delovale v okviru Istanbulske pobude za sodelovanje (*Istanbul Cooperation Initiative* – ICI) (NATO 2011).

Operacija *Allied Provider* se je končala 12. decembra 2008. Zveza NATO je zagotovila spremstvo v osmih primerih, kar je pripomoglo k dostavi 30.000 ton humanitarne pomoči v Somalijo. Po poročanju WFP je bila operacija uspešna, saj so sile zveze NATO zagotovile hrano več kot dvema milijonoma Somalcev, uspešno posredovale med piratskimi napadi in preprečile kar nekaj ugrabitev ladij. Od novembra 2007 na ladje WFP ni bilo izvedenega nobenega napada (NATO 2008a). Vendar pa so se piratski napadi v letu 2008 močno

¹⁵ Natove stalne pomorske skupine so večnacionalne, sestavljene pomorske sile, ki jih tvorijo ladje različnih držav zaveznic. Te ladje so stalno na voljo zvezi NATO, da izvaja različne naloge, tako vaje kot dejanska posredovanja v okviru misij. To omogoča NATU, da se hitro in fleksibilno odziva na krize. Skupine SNMG so skozi leta izvedle že kar nekaj večnacionalnih vaj in operacij, vse v podporo članicam zveze (NATO 2008b; NATO 2011).

povečali. Odar (2010, 108) pravi, da so »različni strokovnjaki opozarjali, da je število ladij, ki sodelujejo v misiji *Allied Provider*, premajhno, da bi lahko predstavljale resno grožnjo somalijskim piratom, in da je zaradi tega uspeh misije omejen zgolj na uspešno varovanje ladij WFP«.

6.1.2 Operacija *Allied Protector*

Operacija *Allied Protector* je potekala od 24. marca do 29. junija 2009 in je nadomestila operacijo *Allied Provider*. Sile zveze NATO so pomagale odvracati in preprečevati napade piratov v Adenskem zalivu ter ob obalah Afriškega roga, zagotavljati varne trgovske pomorske poti in mednarodno plovbo v tem območju. Operacijo je vodila SNMG1, ki sicer svoje delo navadno opravlja v območju vzhodnega Atlantika, vendar pa jo lahko zveza NATO razmesti tja, kjer je to bolj potrebno (NATO 2011).

6.1.3 Operacija *Ocean Shield*

Operacija *Ocean Shield* je trenutno edina operacija zveze NATO, ki poteka ob obalah Somalije. VS ZN jo je odobril 17. avgusta 2009, mandat pa ima podaljšan do konca leta 2012. V primerjavi s predhodnima operacijama zveze NATO se operacija *Ocean Shield* osredotoča predvsem na odvracanje piratskih napadov. V ta namen izvajajo tudi izvidniške operacije iz zraka za odkrivanje in identificiranje ladij v tem območju ter pomagajo preprečevati ugrabitve ladij in zmanjševati oboroženo ropanje. Hkrati pa zveza NATO na prošnjo ZN opravlja tudi spremstvo oskrbovalnih ladij Urada za podporo ZN za operacijo AMISOM (*United Nations Support Office for AMISOM – UNSOA*) do pristanišča v Mogadišu. Zveza je razširila tudi svoj pristop v boju proti piratstvu in nudi sredstva regionalnim državam, ki zaprosijo za pomoč, ter jim pomaga pri razvoju lastnih zmožnosti. V operaciji trenutno deluje skupina SNMG1, v okviru katere so razmeščene štiri ladje iz Danske, Kanade, ZDA in Velike Britanije (NATO 2011).

6.2 Evropska unija

6.2.1 *Navfor ATALANTA*

Vojaška operacija Evropske pomorske sile za Somalijo – ATALANTA (*European Naval Force for Somalia – Navfor*) je prva pomorska operacija Evropske unije, katere glavni namen je pomoč pri odvrčanju, preprečevanju in zmanjševanju piratskih napadov in oboroženih ropov ob obalah Somalije. Operacija je bila ustanovljena 8. decembra leta 2008 v okviru skupne varnostne in obrambne politike EU v podporo Resolucijam VS 1814, 1816, 1838, 1846, 1897 in 1918. Mandat operacije je:

- zaščita ladij WFP in AMISOM ter humanitarna pomoč;
- zaščita ladij, ki plujejo ob somalijski obali, ter odvrčanje in preprečevanje napadov piratov in oboroženih ropov ob obalah Somalije;
- pomoč pri nadziranju aktivnosti ribičev ob obalah Somalije (EU Navfor Somalia 2011a).

Mandat operacije je bil najprej načrtovan za obdobje dvanajstih mesecev, nato pa ga je Svet EU (v nadaljevanju Svet) podaljšal do decembra 2010 ter kasneje še do konca leta 2012. V operaciji sodeluje več kot 20 držav članic EU, ki prispevajo ladje, pomorska patroljna izvidniška letala, vojaške vkrčne enote in drugo osebje. Hkrati pa v operaciji sodelujejo tudi nečlanice EU, in sicer Hrvaška, Norveška, Švica in Ukrajina. Za politični nadzor in strateške usmeritve operacije skrbi Politični in varnostni odbor EU (*Political and Security Committee – PSC*), ki je odgovoren Svetu. Vojaški odbor EU (*European Union Military Committee – EUMC*) pa nadzira dejansko izvajanje operacije, ki ji neposredno poveljuje poveljnik operacije iz operativnega štaba v Northwoodu v Veliki Britaniji (EU Navfor Somalia 2011a). Skupni fond za operacijo znaša 8,4 milijona EUR za leto 2010 in 8,05 milijona EUR za leto 2011. Ta proračun se deli med države članice EU glede na njihov BDP in večinoma pokriva tudi tekoče stroške operativnega štaba v Northwoodu ter štaba vojaških sil. Stroški oskrbe, sredstev in osebja pa se delijo med sodelujočimi državami in so porazdeljeni glede na delovanje posamezne države v operaciji. Vsaka država sama plačuje

za sile, ki jih je poslala v operacijo (EU Navfor Somalia 2011b). Zmogljivosti operacije se spreminjajo glede na monsunsko obdobje, ki določa stopnjo piratskih napadov. Navadno pa sile sestavlja 5 do 10 bojnih ladij, 1 do 2 podporni ladji ter 2 do 4 pomorska patroljna izvidniška letala. Skupaj z osebjem, ki deluje na kopnem, je v operacijo EU Navfor vključeno 2.000 vojaških oseb (EU Navfor Somalia 2011a).

Vojaško osebje v operaciji obravnava osebe, ki so osumljene dejanj piratstva in oboroženih ropanj v teritorialnih vodah Somalije, po 105. členu Konvencije ZN o pomorskem mednarodnem pravu (EU Navfor Somalia 2011b). In sicer vojaško osebje lahko aretira, pridrži ali premesti takšne osebe ter odvzame ladje v njihovi lasti in tiste, ki so jih pirati oz. oboroženi roparji zajeli. Osumljenim se nato lahko sodi na sodiščih držav EU ali na sodišču v Keniji. Kenijsko sodišče je bilo 6. marca 2009 s sporazumom z EU ustanovljeno ravno za ta namen. Oktobra 2009 pa je bil z izmenjavo listin med EU in Republiko Sejšeli odobren transfer ljudi, osumljenih piratskih dejanj in oboroženih ropanj, ki so jih zajele sile ATALANTA. Gre za pomemben nov prispevek v boju proti piratstvu, ki temelji na enakih pogojih kot sporazum s Kenijo. Podobni sporazumi z drugimi regionalnimi državami pa so še v pripravi (EU Navfor Somalia 2011a; EU Navfor Somalia 2011b).

6.2.1.1 Delovanje sil Navfor ATALANTA

Druga temeljna naloga operacije je spremstvo ladij programa WFP. Od začetka izvajanja mandata ni bila napadena niti ena ladja s humanitarnimi sredstvi. Ob spremstvu ladij v okviru operacije EU ATALANTA je bilo v Somalijo dostavljenih 50.000 ton hrane v pristanišča Mogadiš, Merka, Bossaso in Berbera. Vsaka trgovska ladja, ki želi pluti skozi Adenski zaliv ali ob obali Somalije, naj bi se vnaprej registrirala na spletni strani Pomorskega varnostnega centra za Afriški rog (www.mschoa.eu). Ta postopek je bil vpeljan na začetku operacije ATALANTA in omogoča lažjo koordinacijo pomorskega prometa v regiji ter vojaško zaščito, katere končni cilj je zmanjševanje tveganja za napade in ugrabitve (EU Navfor Somalia 2011a; EU Navfor Somalia 2011b).

Kljub temu da je bilo v letu 2008 izvedenih največ piratskih napadov, da je vsota odkupnine, ki je bila izplačana sodobnim somalijskim piratom, v zadnjih petih letih (do leta 2010) po podatkih organizacije *Oceans beyond piracy* narasla s 150.000 USD na 5,4 milijona USD, pa Mednarodni pomorski urad navaja, da so se piratski napadi in oboroženo

ropanje v obdobju od januarja do septembra 2010 zmanjšali za 50 odstotkov (EU Navfor Somalia 2011b; Oceans beyond piracy). Za to naj bi bile zaslužne ravno pomorske izvidniške naloge mednarodnih organizacij (EU Navfor Somalia 2011b).

Tabela 6.1: Dogajanje ob obalah Somalije v številkah (od začetka operacije decembra 2008)

Število uspešno opravljenega spremstva ladij WFP	95
Količina hrane, dostavljene v Somalijo z ladjami WFP	499.615 ton
Število povprečno dnevno nahranjenih Somalcev	1.078.334
Število uspešno opravljenega spremstva ladij AMISOM	87
Število piratov, ki so jih aretirale sile EU Navfor in čakajo na sojenje	49
Število piratov, ki so jih aretirale sile EU Navfor in so bili že obsojeni	43
Število neuspešnih piratskih incidentov	62
Število ladij, ki so jih zajeli pirati	18 (število zajetih manjših ladij je neznano)
Število zajetih talcev	417

Vir: EU Navfor Somalia (2011a); EU Navfor Somalia (2011c).

6.2.1.2 EU Navfor kot del celovitega evropskega pristopa

Operacija ATALANTA je del svetovne akcije za pomoč v somalijski krizi, ki ima velike politične, varnostne in humanitarne razsežnosti. EU podpira mirovni proces ZN, ki poteka v Džibutiju¹⁶. Hkrati pa finančno podpira tudi vojaško operacijo AU v Somaliji AMISOM, in sicer pomaga pri načrtovanju ter usposabljanju kadrov za povečanje učinkovitosti somalijskih policijskih sil v boju proti zlorabi in kršenju človekovih pravic (EU Navfor Somalia 2011a; EU Navfor Somalia 2011b). EU podpira tudi institucije prehodne vlade, ki so odgovorne za izvajanje tranzicije v državi, sodeluje s prehodno vlado, predsednikom in podpira njihove napore za izboljšanje življenjskih razmer, varnosti in dostavo osnovnih sredstev (EEAS 2011a). Za obdobje 2008 do 2013 je bila v okviru Evropskega razvojnega sklada oblikovana *Skupna strategija za Somalijo*, s katero je zagotovljenih 215,8 milijona

¹⁶ Mirovni proces v Džibutiju je zadnji korak v širšem procesu političnega sporazuma in vzpostavljanja miru v Somaliji, ki se je začel že leta 1991, takoj po začetku sovražnosti. Največji uspeh je bil leta 2008 podpisan sporazum med TRF in ARS ter oblikovanje nove tranzicijske vlade v letu 2009 (AMISOM 2011a).

EUR, ki so namenjeni za sodelovanje na področju izobraževanja, razvoja in vzpostavljanja vladnih institucij. Problem varnosti pomorskih poti je vključen tudi v program Evropske komisije za obdobje 2009–2011 (EU Navfor Somalia 2011a; EU Navfor Somalia 2011b).

Skozi Adenski zaliv gre letno 20 % svetovnega in 95 % evropskega pomorskega trgovskega prometa. Zato EU Navfor daje še toliko večji pomen varovanju strateških območij. Pomorski varnostni center je bil ustanovljen v okviru EU Navfor in zagotavlja štiriindvajseturni nadzor nad ladjami, ki plujejo skoti Adenski zaliv (*ibid.*).

6.2.2 EUTM Somalia

EUTM Somalia je vojaška operacija EU za usposabljanje somalijske vojske. Je del celovitega pristopa EU k reševanju krize in stabilizaciji Somalije ter deluje v podporo TFG in drugim institucijam v državi (EEAS 2011a). Operacija je bila oblikovana v podporo Resoluciji VS ZN 1872 iz leta 2009, v kateri je VS poudaril pomembnost, da se ponovno vzpostavijo somalijske vojaške sile, da jih ustrezno usposobijo ter se jim zagotovi potrebna oprema (Council of the EU 2010). EUTM sodeluje s TFG in ima podporo mednarodnih partneric, vključno z ZN, AU, AMISOM in ZDA. EU pri izvajanju operacije poudarja pomembnost mednarodnega sodelovanja (EEAS 2011a; EEAS 2011b).

Cilj operacije je prispevati k razvoju somalijskega varnostnega sektorja, in sicer z usposabljanjem somalijskih vojakov do ravni voda, vključno z modularnim in specializiranim usposabljanjem za podčastnike in častnike. Usposabljanje vključuje tudi znanje s področja mednarodnega humanitarnega prava, človekovih pravic, begunske zakonodaje ter zaščite civilnega prebivalstva, še posebej zaščite žensk in otrok. Operacija EUTM se izvaja večinoma v Ugandi. EU ima sedež misije in vojaški štab v Kampali, hkrati pa operacija vključuje še urad za zveze v glavnemu mestu Kenije Nairobiju ter oddelek za podporo v Bruslju (*ibid.*). Operacija naj bi se zaključila v letu 2012, ko se končata dve šestmesečni obdobji usposabljanja in se osebje enot EU vrne v Evropo (Council of the EU 2011). Prihodnost izvajanja dejavnosti v okviru Skupne varnostne in obrambne politike EU, vključno z operacijo EUTM pa je odvisna od političnega konteksta, zadovoljstva ob napredku strukture poveljevanja in vodenja ter ocene reintegracije prve skupine nabornikov (EEAS 2011b).

Politični nadzor in strateške usmeritve operacije izvaja PSC, ki je odgovoren Svetu in Visokemu predstavniku. Pravilno izvajanje operacije pa nadzira Vojaški odbor EU

(*European Union Military Committee – EUMC*). Operacijo vodi poveljnik operacije EU, ki je hkrati tudi poveljnik sil EU. V sami operaciji deluje približno 150 članov osebja EU, sodeluje pa 15 držav članic EU (EEAS 2011a).

Skupni fond operacije znaša 5 milijonov EUR za leto 2010 in 2 milijona EUR za leto 2011. Proračun se deli med države članice EU glede na njihov BDP in v glavnem pokriva tekoče stroške štaba operacije, stroške bivanja ter sredstev za usposabljanje v bazi Bihanga Camp. Stroške oskrbovanja sil, namestitve in logistične podpore pa države, ki sodelujejo v operaciji, plačujejo same (*ibid.*).

6.3 Afriška unija

6.3.1 IGASOM

Ideja o oblikovanju mirovne operacije za reševanje zadnje faze somalijske državljanske vojne se je pojavila že marca 2005. V tem času islamska organizacija ICU, iz katere se je kasneje oblikovala islamistična skupina skrajnežev Al-Šabab, še ni nadzorovala mesta Mogadiš, vsi upi za nacionalno enotnost pa so bili postavljeni na TFG. Situacija se je kmalu spremenila, saj je maja 2006 organizacija ICU nadzorovala že vsa večja mesta v Somaliji (AMISOM 2011b). Prvi načrt o oblikovanju mirovne operacije je oblikoval IGAD, vendar pa poskus ni bil ravno najbolj uspešen. V načrtu so imeli vpoklic 8.000 sil iz držav članic, vendar pa je bil glavni problem AU pri tej nameri financiranje, drugi pa zagotovitev takšnega števila sil. ICU je pridobivala moč, sile IGAD pa do konca leta niso mogle izvesti svojih ciljev. V začetku decembra 2006 se je v situacijo vmešal VS, ki je odobril operacijo IGAD z Resolucijo 1725 (Gartenstein-Ross in Chung 2010). Mandat operacije je bil:

- spremljanje napredka pri vzpostavljanju dialoga med TFG in ICU;
- zagotavljanje prostega gibanja in varnega prehoda vseh, ki sodelujejo pri vzpostavljanju dialoga;
- ohranjati in nadzorovati varnost v Baidoi;
- varovanje predstavnikov TFG in temeljne infrastrukture;
- usposabljanje varnostnih sil TFG (Varnostni Svet 2006).

Operacija je bila že v začetku leta 2007 z resolucijo VS 1744 razširjena v operacijo AMISOM (Gartenstein-Ross in Chung 2010).

6.3.2 AMISOM

Operacija AU v Somaliji (AMISOM) je regionalna mirovna operacija, ki jo je ustanovil Svet za mir in varnost AU 19. januarja 2007 z odobritvijo VS (Resolucija 1744). Mandat operacije je bil najprej šest mesecev od sprejetja resolucije, v nadaljevanju je VS odobril operacijo AMISOM, da izvaja vse ukrepe, ki so potrebni za vzpostavljanje dialoga in pomiritev strani (AMISOM 2011b). Operacija AMISOM je nadomestila in hkrati združila IGAD ter Misijo v podporo miru v Somaliji (*Peace Support Mission to Somalia – IGASOM*). Mandat operacije AMISOM je stabilizacija situacije v državi in vzpostavitev pogojev za izvajanje humanitarnih aktivnosti oziroma natančneje:

- pomiritev strani in podpora vzpostavljanju pogovorom med njimi;
- zagotavljanje varnosti institucijam TFG in temeljni infrastrukturi, da lahko nemoteno izvaja svoje naloge;
- pomoč pri izvajanju državnega programa za varnostno stabilizacijo;
- zagotavljanje tehnične pomoči in nudenje podpore pri razoroževanju in stabilizacijskih prizadevanjih;
- nadzor in spremljanje varnostne situacije v območju izvajanja operacije;
- pomoč in podpora pri humanitarnih operacijah, vključno z repatriacijo beguncev in notranje razseljenih oseb;
- varovanje osebja in opreme AMISOM (AMISOM 2011c).

6.3.1.1 Struktura operacije

Operacija AMISOM je sestavljena iz treh komponent, in sicer iz vojaškega, policijskega in civilnega dela. Glavni del predstavlja vojaška komponenta, ki ima približno 6.200 sil, večinoma iz Ugande in Burundija (AMISOM 2011č). Od načrtovanih 8.000 sil v letu 2009 je bila nameščena le dobra polovica, in sicer 4.300 sil. Do septembra 2010 pa se je moč AMISOM povečala na 7.200 vojakov, ki tvorijo osem bataljonov, in sicer pet iz Ugande ter

tri iz Burundija (Jane's 2011b). Sile so obljubile tudi Gana, Malavi, Nigerija in Burkina Faso, obljuba pa do danes še ni bila izpolnjena (Gartenstein-Ross in Chung 2010). Sile so nameščene v Mogadišu, njihova naloga pa je, kot jim nalaga mandat VS, izvajanje operacij v podporo miru, stabilizacija situacije v državi in izvajanje humanitarnih aktivnosti. Vojaki varujejo pomembno infrastrukturo, kot je mednarodno letališče Adden Adde, pristanišče in parlament (Villa Somalia). Pripadnike operacije AMISOM je dobro sprejelo tudi lokalno prebivalstvo, saj jim ti nudijo različno brezplačno pomoč, npr. osnovno zdravstveno oskrbo ter pitno vodo. Oba kontingenta, burundijski in ugandski, imata svoja poveljnika, ki sta neposredno odgovorna poveljniku sil (AMISOM 2011č).

Druga komponenta operacije AMISOM je policijska. Naloga policijskih sil je usposabljanje, spremljanje, nadzorovanje in svetovanje somalijskim policijskim silam (*Somali Police Force – SPF*), da bodo postale sposobna in učinkovita organizacija. Policijske sile AMISOM so uspešno izvedle usposabljanje za triinštirideset policistov iz Gane, Nigerije, Ugande in Sierra Leone, ki bodo odgovorni za izvajanje mandata. Policisti so bili izbrani na podlagi selekcijskih testov, trenutno pa jih je 600 na seznamu za razmestitev v Mogadiš. Pomoč pri izvajanju mandata nudijo tudi Program ZN za razvoj (*UN Development Programme – UNDP*), UNSOA, Enota za strateško načrtovanje, EU in države članice AU (AMISOM 2011d). TFG načrtuje, da bodo s pomočjo AMISOM usposobili 10.000 policistov. V ta namen v Mogadišu deluje šola za usposabljanje policistov, visoki policijski uradniki pa se lahko usposabljujejo tudi v Ugandi. Junija 2010 so v okviru operacije AMISOM načrtovali usposabljanje za 500 policistov v Džibutiju. UNDP pa je prispeval sredstva za obnovo policijskih postaj, usposabljanje specialnih policijskih enot in prometne policije (Jane's 2011b).

Tretja komponenta operacije AMISOM je civilni del, ki opravlja humanitarno delo. Mandat nalaga pripadnikom operacije, da omogočajo dovoz humanitarnih sredstev, pomagajo pri repatriaciji in reintegraciji beguncev ter ponovni naselitvi notranje razseljenih oseb. Pri izvajanju omejenega humanitarnega mandata, je AMISOM uspešno zavaroval vse pomembnejše humanitarne koridorje (pristanišče, letališče, pomembne ceste v Mogadišu) in tako omogočil dovoz humanitarnih sredstev prebivalstvu v Somaliji. AMISOM prav tako varuje humanitarne konvoje, ki so namenjeni v centre izven mesta Mogadiš. Enota za humanitarne zadeve AMISOM tesno sodeluje z uradom ZN OCHA, UNICEF za Somalijo, UNHCR za Somalijo, WFP in drugimi agencijami ZN in nevladnimi organizacijami, ki so pomembni za zagotavljanje koordinacijskih mehanizmov in izmenjavo informacij.

AMISOM sodeluje tudi s somalijskim ministrstvom za humanitarne zadeve, ministrstvom za zdravje in drugimi pomembnimi institucijami. Zdravstveno osebje operacije kmalu ni nudilo oskrbe le vojakom, ampak široki civilni populaciji. Zdravstvene ustanove AMISOM so postale edine zdravstvene točke, na katere se lahko zanese civilno prebivalstvo. Trije zdravstveni oddelki na mesec oskrbijo približno 12.000 bolnikov. 90 % bolnikov je lokalnih prebivalcev, vključno s silami TFG pa večina potrebuje nujne kirurške posege (AMISOM 2011e).

6.3.1.2 Delovanje sil AMISOM

Sile AMISOM so skupaj s silami TFG v zadnjem času dosegle pomemben napredek proti ekstremističnim skupinam v Mogadišu. Ekstremistične skupine so uspeli pregnati iz južnega in jugozahodnega dela glavnega mesta. V serijah operacij, ki so potekale od februarja letos, so zasedli tudi logistični in operacijski center ekstremističnih skupin. Somalijska prehodna vlada sedaj obvladuje že 16 okrožij v Mogadišu, kar je dvakrat več, kot jih nadzorujejo uporniki. Operacije za nadaljnje osvobajanje mesta pa se bodo še nadaljevale. Eden izmed prednostnih ciljev je osvoboditev t. i. tržnice Bakara¹⁷, ki jo uporniki uporabljajo za prostor, od koder izvajajo napade na prebivalstvo in sile AMISOM. Tržnica jim namreč omogoča dobro obrambo, saj se lahko pomešajo med civiliste. Sile AMISOM skupaj s silami TFG uspešno varujejo dve tretjini prestolnice. Tako se je počasi začela obnova mesta. Pomemben prispevek sil AMISOM je sodelovanje z zvezo lokalnih ženskih organizacij, imenovano COGWO, ki nudi pomoč, svetovanje in kirurške posege ženskam, ki trpijo za fistulo¹⁸ (AMISOM 2011f).

¹⁷*Bakara market* je največja tržnica na prostem v Somaliji in predstavlja ekonomski temelj Mogadiša. Hkrati pa je to tudi največje tržišče orožja, ki ekstremističnim skupinam zagotavlja zaloge streliva (AMISOM 2011f).

¹⁸ Fistula je neobičajno stanje (dobesedno luknja) na enem izmed organov, ki ležijo ob mehurju ali pa na njem, kar povzroča nenadzorovano uhajanje urina. Gre za težavo, ki je najbolj razširjena v nerazvitem svetu, saj nastane zaradi prezgodnjega rojevanja žensk ali spolnega nasilja (Podnar, 2008).

7 OCENA DELOVANJA MIROVNIH OPERACIJ

Oceno delovanja mirovnih operacij po letu 1995, ki so bile oz. še vedno potekajo v Somaliji, bomo najlažje podali tako, da najprej pregledamo izvajanje mandatov. Mandati »novih« mirovnih operacij v Somaliji so načrtani veliko bolj previdno kot tisti z začetka devetdesetih let prejšnjega stoletja, tako da je njihovo izvajanje dejansko možno, in kot smo videli v opisu posameznih operacij, precej uspešno. Svoja mandata sta uspešno zaključili operaciji zveze NATO, zadnja, ki pa še poteka, brez zapletov nadaljuje z delom predhodnic. EU s svojim celovitim pristopom prav tako sledi mandatom in daje zelo pomemben prispevek k reševanju krize v Somaliji. Edini neuspehi poskus reševanja stanja v državi je bila operacija IGASOM, ki pa je v skupni oceni delovanja mirovnih operacij ne bomo upoštevali, saj je bila po dobrih dveh mesecih delovanja razširjena v operacijo AMISOM. Mirovne sile AMISOM imajo veliko bolj kompleksen mandat, katerega izvajanje je precej težavno. Sile delujejo na kopnem in so tako neposredno izpostavljene nevarnim uporniškim skupinam. Ne glede na to smo bili v zadnjem času priča velikemu napredku, kar kaže, da tudi operacija AMISOM deluje relativno dobro. Seveda ne smemo zanemariti dejstva, da brez pomoči mednarodne skupnosti tako na finančnem področju kot s prispevkom strokovnjakov in vojaškega osebja, ki urijo vojake, operacija AMISOM danes po vsej verjetnosti ne bi bila več aktivna.

Pri vprašanju, ali aktualne mirovne operacije prispevajo k reševanju krize v Somaliji, pa moramo biti malo bolj pazljivi. Brez delovanja mednarodnih organizacij in zvez na tem območju si v času največje humanitarne krize scenarija niti ne bi želeli zamišljati. Vendar pa je trenutno delovanje mirovnih sil vseeno bolj kot ne površinsko. Mirovne sile nudijo pomoč prebivalcem, ki so zaradi dolgoletnih konfliktov v državi na robu preživetja. Hkrati pa se trudijo vsaj deloma varovati državo. Vendar pa bo za reševanje kompleksne situacije v prihodnje potreben tudi bolj kompleksen pristop. Nekaj smernic je že nakazanih, za nadaljnje delovanje pa je nedvomno treba povečati sile, razširiti civilni del mirovnih sil ter povečati finančna sredstva, česar se zaveda tudi mednarodna skupnost. Somalija že nekaj časa pritiska na ZN, da vzpostavijo mirovno operacijo v okviru organizacije, ki bi vključevala tudi mirovno operacijo AU, AMISOM. Vendar pa generalni sekretar ZN njihove prošnje vztrajno zavrača z argumentom, da je okolje v Somaliji preveč tvegano in nestabilno. Izkušnje ZN v Somaliji iz devetdesetih so bile zelo negativne in so v tistem času

pod vprašaj postavile celoten koncept mirovnih operacij, česar si ZN ne morejo ponovno privoščiti. Kljub temu ZN veliko prispevajo k reševanju situacije, predvsem skozi posamezne agencije organizacije, hkrati pa v Somaliji delujejo tehnični strokovnjaki ZN ter strokovnjaki, ki nudijo pomoč prehodni vladi pri njenem delu. ZN so zagotovili delovna mesta za 2.500 ljudi v Mogadišu, predvsem pri obnovi pomembne infrastrukture (Ki-moon 2011, 55. do 57. čl.). Generalni sekretar ZN v svojem poročilu (Ki-moon 2011, 108. čl.) napoveduje, da se bo v prihodnosti zavzemal za popolno strukturno integracijo ZN v Somaliji. »Le če povečamo vojaške zmožnosti, zagotavljamo humanitarno pomoč in dosežemo politični napredek, lahko usmerimo Somalijo na pot k stabilnosti in miru« (Ki-moon 2011, 109. čl.).

Če pogledamo delovanje »novih« mirovnih operacij v celoti, lahko zaključimo, da te izvajajo svoje mandate in tako prispevajo k reševanju krize v Somaliji. Vendar pa bi bilo treba za dolgoročno reševanje krize ter gradnjo miru in stabilnosti aktualne mirovne operacije razširiti. Ideja o vključitvi mirovnih sil v razširjeno operacijo ZN se zdi primerna rešitev, ki pa do sedaj zaradi sovražnega okolja v državi po navajanju ZN ni bila mogoča. Glede na to, da se je islamistično gibanje Al-Šabab pred kratkim umaknilo iz prestolnice, da so sile AMISOM v zadnjem letu dosegle velik napredek, menim, da bi ZN lahko začeli razmišljati o vzpostavitvi nove mirovne operacije za Somalijo. Vendar pa močno dvomim, da bi se v prihodnje to lahko uresničilo, saj ZN trenutno izvajajo 16 mirovnih operacij, zadostnih finančnih sredstev pa ni bilo že samo za zagotavljanje humanitarne pomoči v Somaliji v zadnjih mesecih.

8 ZAKLJUČEK

Mirovne operacije v Somaliji so se po neuspelem izvajanju v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja v državi ponovno oblikovale leta 2008, tokrat predvsem kot odgovor na porast sodobnih piratskih napadov v Adenskem zalivu ter ob obalah Somalije. Mirovne sile tako zagotavljajo varne pomorske trgovske poti, odvrtaajo in preprečujejo piratske napade, varujejo ladje, še posebej programa WFP in sil AMISOM. Mirovne sile delujejo tudi na kopnem, kjer mandate uresničuje večinoma operacija AMISOM, ki nudi pomoč pri izvajanju programa za varnostno stabilizacijo, humanitarnih operacijah, varuje predstavnike

TFG ter pomembno infrastrukturo v glavnem mestu Mogadiš. Pomemben prispevek pa je tudi usposabljanje kadrov policije in vojske, kar izvajata EU in AMISOM.

Mirovne operacije torej delujejo na kar nekaj nivojih, preprečujejo konflikte, ohranjajo težko vzpostavljen mir ter se trudijo vsaj deloma prispevati k »pokonfliktni« obnovi. Vendar pa je kompleksno situacijo, v kateri Somalija še vedno je, treba reševati s kompleksno, široko mirovno operacijo. Zato bo v prihodnje za reševanje krize v Somaliji treba vzpostaviti kak drugačen pristop.

9 LITERATURA

- Aljazeera. 2011. *Somalia offers al-Shabab amnesty*. Dostopno prek: <http://english.aljazeera.net/news/africa/2011/08/20118994159408821.html> (15. avgust 2011).
- AMISOM. 2011a. *About Somalia*. Dostopno prek: <http://www.amisom-au.org/default-10> (26. julij 2011).
- --- 2011b. *About AMISOM, Background*. Dostopno prek: <http://www.amisom-au.org/default-2> (26. julij 2011).
- --- 2011c. *About AMISOM, Mandate*. Dostopno prek: <http://www.amisom-au.org/default-1> (26. julij 2011).
- --- 2011č. *Mission Profile, Military Comoponent*. Dostopno prek: <http://www.amisom-au.org/default-6> (26. julij 2011).
- --- 2011d. *Mission Profile, Police*. Dostopno prek: <http://www.amisom-au.org/default-7> (26. julij 2011).
- --- 2011e. *Mission Profile, Humanitarian work*. Dostopno prek: <http://www.amisom-au.org/default-5> (26. julij 2011).
- --- 2011f. *AMISOM Bulletin*, 15. junij. Dostopno prek: http://amisom-au.org/read-88596_AMISOM_BULLETIN_28.pdf (26. julij 2011).
- CIA Factbook. *Somalia*. 2011. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/so.html> (23. avgust 2011).
- Dnevnik.si. 2010. *Vsako operacijo spremlja dvom*. Dostopno prek: http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/objektiv/1042330303 (15. avgust 2011).
- EEAS. 2011a. *EU military mission to contribute to the training of the Somali Security Forces*. Dostopno prek: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/missionPress/files/110808-fact%20sheetEUTM.pdf (10. avgust 2011).
- --- 2011b. *EU Common Security and Defence Policy. EUTM Somalia*. Dostopno prek: <http://www.consilium.europa.eu/eeas/security-defence/eu-operations/eu-somalia-training-mission.aspx?lang=en> (10. avgust 2011).
- EU Navfor Somalia. 2011a. *Media information guide*. Dostopno prek: <http://www.eunavfor.eu/downloads/> (23. julij 2011).

- --- 2011b. *Mission*. Dostopno prek: <http://www.eunavfor.eu/about-us/mission/> (23. julij 2011).
- --- 2011c. *Pirated vessels updated 18 July 2011*. Dostopno prek: <http://www.eunavfor.eu/wp-content/uploads/2010/10/Pirated-Vessel-18.07.2011.pdf> (23. julij 2011).
- Gartenstein-Ross, Daveed in Seungwon Chung. 2010. *The African Union's beleaguered Somalia mission*. The Long War Journal. Dostopno prek: http://www.longwarjournal.org/archives/2010/07/the_african_unions_b.php (24. julij 2011).
- Gr., M. 2011. *Lakota kosi po Afriškem rogu*. Delo.si, 9. avgust. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/lakota-kosi-po-afriskem-rogu.html> (15. avgust 2011).
- Grošelj, Klemen. 2007. *Kritični in problemski pristopi k preučevanju mirovnih operacij (študija primera Republike Slovenije)*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Guardian.co.uk. 2002. *Sharia law*. Dostopno prek: <http://www.guardian.co.uk/world/2002/aug/20/qanda.islam> (18. avgust 2011).
- Hadden, Robert Lee. 2007. *The Geology of Somalia: a Selected Bibliography of Somalian Geology, Geography and Earth Science*. Dostopno prek: <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA464006&Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf> (20. julij 2011).
- Hassan, Abdullahi. 2010. *Mogadishu: The Capital City of a Forgotten Country*. Ch16.ORG, 24. September. Dostopno prek: <http://www.ch16.org/2010/09/24/mogadishu-the-capital-city-of-a-forgotten-country/> (20. julij 2011).
- Heidelberg Institute for International Conflict Research. 2011. *Conflict Barometer 2010*. Dostopno prek: http://hiik.de/de/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_2010.pdf (15. avgust 2011).
- Jane's. 2011a. *Somalia External Affairs*. Dostopno prek: http://www4.janes.com/subscribe/sentinel/NAFRS_doc_view.jsp?Sent_Country=Somalia&Prod_Name=NAFRS&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/nafrsu/somas080.htm@current (21. julij 2011).

- --- 2011b. *Security and Foreign Forces*. Dostopno prek: http://www4.janes.com/subscribe/sentinel/NAFRS_doc_view.jsp?Sent_Country=Somalia&Prod_Name=NAFRS&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/nafrsu/somas140.htm@current (26. julij 2011).
- --- 2011c. *Newly appointed premier names first cabinet team in Somalia*, 22. julij. Dostopno prek: <http://www.janes.com/products/janes/defence-security-report.aspx?ID=1065930090&channel=security&subChannel=countryrisk> (26. julij 2011).
- --- 2011č. *Executive Summary*. Dostopno prek: http://www4.janes.com/subscribe/sentinel/NAFRS_doc_view.jsp?Sent_Country=Somalia&Prod_Name=NAFRS&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/nafrsu/somas010.htm@current#section1 (26. julij 2011).
- --- 2011d. *Security*. Dostopno prek: http://www4.janes.com/subscribe/sentinel/NAFRS_doc_view.jsp?Sent_Country=Somalia&Prod_Name=NAFRS&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/nafrsu/nafra008.htm@current (26. julij 2011).
- Jelušič, Ljubica. 2005. *Mirovne operacije in vloga Slovenije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kačičnik, Matjaž. 2001. Rajska roža; družabno življenje v Jemnu – žvečenje kata. *Tednik Mladina*, 18. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/tednik/200118/clanek/dope/> (21. julij 2011).
- Kene, Saša. 2008. *Gospodarji vojne v Demokratični republiki Kongo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ki-moon, Ban. 2011. *Report of the Secretary-General on Somalia*. Dostopno prek: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/304/12/PDF/N1130412.pdf?OpenElement> (24. julij 2011).
- MacQueen, Norrie. 2008. *Peacekeeping and the International System*. London, New York: Routledge.
- Malešič, Marjan, Sandra B. Hrvatin in Marko Polič. 2006. *Komuniciranje v krizi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Middleton, Roger. 2008. *Piracy in Somalia, Threatening global trade, feeding local war*. Dostopno prek: <http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/Africa/1008piracysomalia.pdf> (15. avgust 2011).

- Mulugeta, Kidist. 2009. *The Role of Regional and International Organizations in Resolving the Somali Conflict: The Case of IGAD*. Dostopno prek: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/aethiopien/07937-book.pdf> (24. julij 2011).
- Murphy, T. Craig. 2001. *The Collapse of Somalia and Economic Considerations*. Dostopno prek: <http://www.mbali.info/doc287.htm> (20. junij 2011).
- NATO. 2008a. *Supreme Headquarters Allied Powers Europe*. Dostopno prek: <http://www.nato.int/shape/news/2008/12/081212a.html> (21. julij 2011).
- --- 2008b. *Safeguarding Our Seaways*. Dostopno prek: http://www.manp.nato.int/operations/allied_provider/web_copy_op_allied_protector.pdf (23. julij 2011).
- --- 2011. *Counter-piracy operations*. Dostopno prek: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48815.htm?selectedLocale=en (21. julij 2011).
- Oceans beyond Piracy. 2011. *The Economic Cost of Piracy*. Dostopno prek: http://oceansbeyondpiracy.org/sites/default/files/documents_old/The_Economic_Cost_of_Piracy_Summary.pdf (23. julij 2011).
- Odar, Vlado. 2011. *Mednarodna varnost in sodobno pomorsko piratstvo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Plaut, Martin. 2011. *Aid Reaches Drought Victims in Islamist Area of Somalia*. BBC News Africa, 24. julij. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-14267538> (24. julij 2011).
- Podnar, Katarina. 2008. Tako tabuizirana urinska inkontinenca je ozdravljiva. *Dnevnik.si*, 15. december. Dostopno prek: http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/zdravje/1042229818 (26. julij 2011).
- Prebilič, Vladimir. 2005. Mirovne operacije na afriški celini. V *Mirovne operacije in vloga Slovenije*, ur. Ljubica Jelušič, 145–74. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Prezelj, Iztok. 2002. Kompleksno ogrožanje varnosti in nastajanje kompleksnih kriz. V *Nacionalna in mednarodna varnost*, ur. Marjan Malešič, 59–76. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ramsbotham, Oliver, in Tom Woodhouse. 1999. *Encyclopedia of International Peacekeeping*. Santa Barbara, Denver, Oxford: ABC-Clio.
- Sitkowski, Andrzej. 2006. *UN Peacekeeping: Myth and Reality*. London: Praeger Security International.

- Somaliainfo. 2010. *The Xeer Legal System*. Dostopno prek: <http://www.somalianinfo.com/xeer-legal-system.html> (18. avgust 2011).
- Thakur, Ramesh. 2006. *The United Nations, Peace and Security. From collective security to the responsibility to protect*. Cambridge, New York: Cambridge University Press.
- The Council of the European Union. 2010. *Council Decision 2010/96/CFSP*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:044:0016:0019:EN:PDF> (8. avgust 2011).
- --- 2011. *Council Decision 2011/483/CFSP*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:198:0037:0038:EN:PDF> (8. avgust 2011).
- UNHCR. 2011a. *Response to the Somali displacement crisis into Ethiopia, Djibouti and Kenya, 2011*. Dostopno prek: <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/home/opendocPDFViewer.html?docid=4e172ba19&query=somalia%202011> (23. junij 2011).
- --- 2011b. *Famine victims converge on Mogadishu; region's camps report deaths*. Dostopno prek: <http://www.unhcr.org/4e296f4f9.html> (23. julij 2011).
- United Nations. 2011a. *What is Peacekeeping*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/peacekeeping.shtml> (18. julij 2011).
- --- 2011c. *Reform of peacekeeping*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/reform.shtml> (20. julij 2011).
- --- 2011č. *The New Horizon Initiative: Progress Report No. 1*. Dostopno prek: http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/newhorizon_update01.pdf (20. julij 2011).
- --- 2011d. *Past Peacekeeping Operations*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/past.shtml> (21. junij 2011).
- United Nations Information Service. 2007. *Mirovne misije Organizacije združenih narodov*. Dostopno prek: <http://www.unis.unvienna.org/pdf/UN%20Peacekeepingslov.pdf> (20. julij 2011).
- UNPOS. 2011. *Human Rights*. Dostopno prek: <http://unpos.unmissions.org/Default.aspx?tabid=1928> (14. avgust 2011).

- Varnostni svet. 2006. *Resolucija 1725*, S/RES/1725/2006. Dostopno prek: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/646/11/PDF/N0664611.pdf?OpenElement> (24. julij 2011).
- Warner, Lesley Anne. 2010. From Sea to Shore. *Journal of International Peace Operations*, 5 (4): 13–4.
- World Food Programme. 2011. *Somalia*. Dostopno prek: <http://www.wfp.org/countries/somalia> (14. avgust 2011).
- Združeni narodi. 1945. *Charter of the United Nations*. Dostopno prek: www.pf.uni-lj.si/media/ustanovna.listina.zn.doc (18. julij 2011).